

Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010-mi kaammattuutitut malitseqartitsilluni killiffimmik naliliineq kiisalu 2013-imit 2017-imut sulinerrup ingerlateqqinnissaanut pilersaarummut siunnersuut

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, 2012

Siulequt

Tarnikkut nappaatinut tunngasut tarnikkullu nappaatit politikkikkut innuttaasullu akornanni pissutissaqartumik annertuumik sammineqarput. Tarnikkut nappaateqarneq inuiaqatigiinni nappaataavoq, katsorsarneqarsinnaanngitsumillu tarnikkut nappaateqarneq napparsimasumut ilaqutaanullu nammakkersuuterujussuulluni. Taamaattumik tarnikkut nappaatilinnut qanoq ikkaluartumilluunniit iliuuseqarneq ilassilluarneqassaaq tapersersorneqarlunilu.

Tarnikkut napparsimasunik isumassuineq suliaqartut suliaqarfiillu akimorlugit suleqatigiilluni akisussaaffiuvoq. Napparsimasup inuunerata naleqassusia pitsaanerpaaq anguniarlugu, tarnikkut nappaatilik qitiutillugu suliaminnut pikkorissut akornanni pitsaasumik suleqatigiinnissaq pisariaqarpoq. Taamaattumik ”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutit eqquutsinniarlugit suliaqarfinniittut allat akisussaasut suleqatigiilluarnarat malugalugu ajunngilluinnartuuvuq.

Taamaasillungalu tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaammik aammaarlunga saqqummiusseqqissinnaagama assut nuannaarutigaa, saqqummiupparlu: ” Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010-mi kaammattuutitut malitseqartitsilluni killiffimmik naliliineq kiisalu 2013-imit 2017-imut sulinerup ingerlateqqinnissaanut pilersaarummut siunnersuut”.

Pingaartumik *Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010*, malitseqartinniarlugi Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmi, Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Aqutsisoqarfimmi aamma Peqqinnissaqarfiup sullisiiviini. pingaartumik tarnikkut nappaatilinnik sullissivinni, kiisalu minnerunngitsumik Namminersorlutik Oqartussani kommuuninilu suleqatitsinni annertuumik suliaqartoqarsimanera nalunaarutip matuma oqaluttuarimmagu nuannaarutissaavoq.

Taamaattumik periarfissaq manna iluatsillugu nassuiaammut matumunnga suleqataasimasut uummammit pisumik qutsavigerusuppakka.

Tarnikkut nappaatinut tunngatillugu upernaakkut 2010-mi Inatsisartut tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaammik oqaluuserisaqareernerisa kingorna pisoqarsimaqaaq. Uani pingaarnerutillugit erseqqissarusuppakka meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut sullissinerup pitsanngoriarsimanera, tarnikkut nappaatit pillugit inatsit nutaaq 2012-imi ukiakkut saqqummiunneqartussa, aamma tarnikkut nappaatit pillugit telemedicin atorlugu nakorsiartitsisarnerup nuna tamakkerlugu neqeroorutinngortinnissaa siunertaralugu ineriartortitsisimaneq, kiisalu tarnikkut napparsimasut ataasiakkaat suleqatigiissutigineranni pitsanngorsaattit iliuuserisimasat. Kisianni suli apuuffissatsinnut apuutinngilagut. Suliaq nanginneqassaaq, ilaatigut suleqatigiinnerup nukittorsarneratigut najoqqutassanillu suliaqarnikkut – tarnikkut nappaatilinnut, taakkua ilaqutaannut inuiaqatigiillu sinnerinut iluaqutaasussamik.

Nuuk, august 2012

Agathe Fontain
Peqqissutsimut Naalakkersuisoq

Imarisai

1. Nalunaarutip tunngavia politikikkullu oqaluuserineqarnera	7
2. Suliassat tullinnguuttut	8
2.1 Suliassat pingaarnerpaat	8
2.2. Suliassat pingaarnerpaatinneqanngitsut	9
2.3 Suliassat aqutsisooqatigiit	10
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik:	10
Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfik:	10
Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik	11
Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfik	11
KANUKOKA	11
3. Nassuiaatip kaammattuutai taakkualu suliarineqarneranni killiffiit	12
3.1. Tarnikkut nappaatilinnik katsorsaanerami Maniitsumi periuseq	12
3.2. Suliassaqaarfimmi tassani inatsisitigut tunngavigisaq	14
3.3. Peqqinnissaqaarfiup pingaarnerusutigut kiffartuussineranik pitsanngorsaanaasaaq pillugu kaammattuutit	15
3.4. Tarnikkut nappaatilinnik sinerissami sullissinerami neqeroorutit pillugit kaammattuutit 16	
3.5. Meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut	17
3.6. Inuusuttunut neqeroorutit pillugit kaammattuutit	19
3.7. Utoqqarnut neqeroorutit pillugit kaammattuutit	20
3.8. Peqqinnissaqaarfiup neqeroorutaanut tunngatillugu inassuteqaatit	21
3.8.1 Nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu tarnikkut napparsimasunik nakorsartitsinissamik neqeroorut	22
3.9. Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinermut tunngatillugu Inassuteqaatit	23
3.10. Tarnikkut nappaatinik innuttaasunut paasisitsiniaasernerup	29
nukittorsarneqarnissaa pillugu inassuteqaat	29
3.11. Napparsimasunik taakkulu ilaqaataanik ilinniartitsinermut tunngatillugu	30
inassuteqaat	30
3.12. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasuni ilisimatusarnermut	31
tunngatillugu inassuteqaat	31
3.13 Tarnikkut nappaatilinnik sulisussanik sulisussarsiniarnermut sulisooreersunillu attasiinnarniarnermut tunngatillugu inassuteqaatit	31
3.14. Inuusutissarsiuutigalugu sulisut ilinniartitaanerat pillugu kaammattuutit	32
3.15. Tarnikkut nappaatilinnut eqqartuussaaneermikkut unitsinneqarsimasunut	34
tunngatillugu kaammattuutit	34
3.16 Tarnikkut napparsimasut atornerluisuusut pillugit kaammattuutit	36
3.17. Tarnikkut nappaatillit uninngaviata A1-ip illutai pillugit kaammattuutit	37
3.18. Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaarfinni sullissineq pillugu kaammattuutit	38
3.19. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinerami ilisimasat	39
3.20. Tarnikkut nappatsaaliuinissaq pillugu kaammattuutit	40
4. Suliap killiffianik inerniliineq	42
5. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqaarfimmi sulianik ingerlatitseqqinnissamut 2013-2017-imut pilersaarummut siunnersuut	45

5.1 Suliaqarfiit kaammattuutitik naammassisaqarfiusut	45
5.2. Suliassaqarfiit, kaammattuutitaasa periusissanut suliniutinulluunniit allanut nuunneqarsimasut	47
5.3 Suliap ingerlateqqinnissaa.....	47
5.4 Naliliineq	51
Ilanngussaq 1	52
”Tamikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-p malitseqartinneranut tapiliussaq, inunnut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut neqerooruteqarnissamat periarfissat	52

1. Nalunaarutip tunngavia politikikkullu oqaluuserineqarnera

Naalackersuisut 2008-mi upernaakkut Inatsisartut ataatsimiinneranni neriorsuipput tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasutigut nutaamik nassuiaasiortoqassasoq, nassuiaatip kingulliup, *"Tarnikkut nappaatillit katsorsarneqartarnerisa Kalaallit Nunaannit tiguneqarnissaa pillugu nassuiaat"*-ip 1998-imeersup nutarterutissaanik.

Tarnikkut nappaatit pillugit nutaamik nassuiaasiortoqarnissaanut kissaateqarnermut tunngaviusut ilaatigut ilagaat peqqinnissaqarfimmi sukkasuumik ineriartorneq. Taamanikkut Naalackersuisut piffissanngorsorisimavaat ilaatigut 1998-imi kaammattuutit killiffiannik nalilersuinissaq, ilaatigullu tarnikkut nappaatit pillugit iliuusissanik nutaanik aallarnisaanissaq.

Nassuiaammi nutaami: "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi suliaakkiussutit nutaat tassaapput

Nassuiaammik matuminnga suliaakkiissummi pingaarnerusut tassaapput:

- tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaatip suliarineqarnera, massakkut killiffik qitiutillugu,
- suliniutit suut suliassaqarfimmi tassani ineriartortitsineq qulakkeerniarlugu pisariaqartuunerisa qulaajarneqarnissaat.

Peqqissutsimut Naalackersuisoq Agathe Fontain 2010-mi Inatsisartut ataatsimiinneranni saqqummiussinermi oqarpoq, "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" iliuuserineqarsinnaasorpasuarunik tikkuussisoq, suliassaqarfimmilu pingaaruteqartumi tamatumani siunissamut pitsaanerpaamik qanoq tulleriinnilersuinissamut oqaluuserinneteq patajaatsumik tunngavissiiumaartoq Agathe Fontainip neriuutiginerarpaa, minnerunngitsumillu qanoq isilluta tarnikkut nappaatillit ilaqutaasalu atugarisaasa pitsaanerpaamik pitsanngorsarneqarnissaanut tunngavissiiumaarluni.

Inatsisartuni oqallinnerup kingornani nalilernerqarsinnaavoq, nassuiaat tigulluarneqartoq, aammalu nassuiaammi inerniliunneqartut apeqquuserneqarsimangillat imaluunniit nutaanik iliuuseqarfigisassanik saqqummiussisoqarsimanani.

Inatsisartuni oqallinnermi makkua kissaatigineqarput:

- tarnikkut nappaatilinnut sullissinermi inatsisiliornerup nutaap inissinnissaa
- tarnikkut nappaatilinnut tunngasunik paasissutissatigut tunngavigisat pitsaanerusut
- meeqqanut inuusuttunullu neqeroorutit aammalu ilaatigut utoqqarnut neqeroorutit pitsanngorsarneqarnissaat
- iliuuseqarnerit, sinerissami napparsimasunik sullissinermi periarfissanut pitsanngorsaataasinnaasut naligiinnerusumillu neqeroorutigineqarsinnaasut, taakkununga ilanngullugu nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu nakorsiarititsisarnermi neqeroorutit qulakkeerneqarnissaat
- innuttaasunut ilaqutaasunullu paasissutissiinerup pitsaanerulersinnissaa kiisalu ilaqutaasut ilinniartinneqarnissaat

2. Suliassat tullinnguuttut

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-p malitseqartinnerani Inatsisartunilu oqaluserineqareernerata kingorna Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup politikkikkut kissaatigineqartut aallaavigalugit nassuiaammi kaammattuutit pingaarnersiornissaat tulleriaarpaa.

Nassuiaammi kaammattuutit politikkikkut "suliassanut pingaarnerpaat"-nut aamma "suliassanut pingaarnerpaatinneqanngitsunut"-nut agguarneqarput.

2.1 Suliassat pingaarnerpaat

2.1.1 Suliassat Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataaniittut

Tarnikkut nappaatit pillugit nutaamik inatsisiliornissaq.

2.1.2 Suliassat Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik peqatigalugu suliassai

Meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup pitsanngorsarneqarnissaa.

Nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu neqerooruteqarneq (telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsiatitsineq).

Tarnikkut nappaatit pillugit pitsaanagerusumik paasissutissiisarnerup qulakkeerneqarnissaa (paasissutissiinermi periusissamik suliaqarneq).

2.1.3 Suliassat Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup ataaniittut

Siunissami sinerissami peqqinnissaqarfinni pisariaqartinneqartut misissoqqissaarnissaat nalilersornissaallu (2011-mit: peqqinnissaqarfiit).

Tarnikkut nappaatinik nalinginnaanerpaanik tarnikkut nappaatilinnut assigiiaamik ajornaatumillu neqerooruteqarnissap qulakkeerneqarnissaa.

Najukkami sulisut qamuuna oqilisaaffigitillutik oqaloqateqarnissamut pitsaanagerusumik periarfissaqarnissaat.

Tarnikkut nappaatillit nappaatiminnut ilutigitillugu timikkut nappaateqarnerisa maluginiarneqarnerunissaanik qulakkeerineq.

Utoqqarnut neqeroorutitik inuusuttunullu ornigutiinnarluni neqeroorutitik misissueqqissaarneq.

Psykoeducationimik (napparsimasup ilaqutaasullu ilinniartinneqarnerat) pillugu aalajangersimasumik neqerooruteqartarnissap qulakkeerneqarnera.

2.1.4. Suliassat, pingaarnermik kommuninit suliarineqartussat

Tarnikkut nappaateqartunik piaartumik paasisaqarniarneq, iliuuseqarneq aammalu meeqqat inuusuttullu ulorianartorsiortut pillugit pitsaanagerusumik suleqatigiinneq.

Ikiorserneqarnissamik, tapersorsorneqarnissamik oqaloqateqarnissamillu inuusuttunut sumiiffigisaanni neqeroorutit.

Meeqqanik inuusuttunillu tarnikkut nappaateqarlutik inuttut atukkamikkut ajornartorsiuteqartunik imaluunniit tarnikkut nappaatinik ajornartorsiuteqartunik misissuilluni nappaatinik suussusersisarnerup qanoq sivitutigisumik utaqqineqartarnera pillugu uppersarsaasersuineq.

Inuusuttunut tarnikkut nappaatilinnut atukkatigut pisariaqartitsinerup qulaajarneqarnissaa.

Tarnikkut nappaatillip inunnik isumaginnittoqarfik aqutugalugu ajornaatsumik ikiortissarsiornissaanut periarfissaqarnissap qulakkeerneqarnissaa.

Atornerluineq aamma suliniuteqarfissatut pingaartut inissisimavoq, kisianni siunissami atornerluinermik katsorsaaneq aammalu taassuma kommuninut nuunneqarnissaa pillugu Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup kommunit suleqatigalugit oqaloqatigiit allat aqutigalugit suliarisimavaa. Taamaattumik atornerluinermut tunngasut taamaallaat "Ilaqutariinnut meerartaartussanut siusissukku iliuuseqarnermut", aammalu marloqiusamik nappaammik suussuserivineqarsimasunut, tassalu napparsimasunut tarnikkut sakkortuumik nappaateqarlutillu atornerluisuusunut, suliniuteqarnermut atatillugu eqqaaneqarput.

2.1.5 Suliassat pingaartumik Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ataaniittut

Tarnikkut nappaatillit sulinermut piginnaanngorsarnissaannut periarfissaasa, sulisinneqarnissaannut periarfissaasa pitsanngorsarneqarnissaat imaluunniit suliinnartinneqarnissaannut sulileqqissinneqarnissaannulluunniit periarfissaasa pitsanngorsarneqarnissaat.

Tarnikkut nappaatillit atugarisaannik ataatsimut isiginnilluni suliassaqaarfiit akimorlugit suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa.

Tarnikkut nappaatillit inissaqarniarerat najugaqatigiiffinnilu ineqarneq pillugit pisariaqartitat iliuusissatullu pilersaarutit misissoqqissaarneqarnerat.

Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaat pillugit Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinnissaannik pisariaqartitsinerup misissoqqissaarneqarnera.

Tarnikkut nappaatillit sullinneqarnerannik aaqjissuussineq, taamaasilluni tarnikkut nappaatilinnut tunngasumik najukkami suliamik suliarinnittut ajornaatsumik sullissisinnaaqqullugit aammalu siunnersorneqarnissamut ajornaannerusumik ujartuisinnaanissaat siunertaralugu.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik nalunaarpoq, Inuusutissarsiornermut Sulisoqarnermullu Naalackersuisoqarfiup ilisimatitsissutigaa tarnikkut nappaatillit sulinermut piginnaanngorsarnissaannut periarfissaasa, sulisinneqarnissaannut periarfissaasa pitsanngorsarneqarnissaat imaluunniit suliinnartinneqarnissaannut sulileqqissinneqarnissaannulluunniit periarfissaasa pitsanngorsarneqarnissaat Inuusutissarsiornermut Sulisoqarnermullu Naalackersuisoqarfiup akisussaaffigaa, kommunillu inuttaasunut tamakkuninnga pisariaqartitsisunut iliuuseqarnissaq akisussaaffigalugu. Taamaattumik Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup suliassat tamakkua pisariaqartinneqartut ataqatigiissaarsinnaasimangilai.

2.2. Suliassat pingaernerpaatinneqanngitsut

2.2.1. Suliassat Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup aamma Peqqissutsimut Pitsaaliuinnermullu Aqutsisoqarfiup ataaniittut

Paasissutissat pingaaruteqartut tarnikkut nappaatinut tunngassuteqartut sorliit qulakkeerneqassanersut pillugit nalilersueqqissaarneq (paasissutissanut tunngatillugu periusissaq aamma atuutsitsilernissamut pilersaarut).

Tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut (nappaatinik marluinnik suussusersivigineqarsimasunut) atonerluinerannik katsorsaaneq.

Atonerluineq qitiutillugu pitsaaliuineramik annertunerusumik suliaqarneq, aammalu inuit tarnikkut nappaateqaleriataarsinnaasut tarnikkut napparsimalinnginnissaat siunertaralugu iliuuseqarneq.

Tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu illuutunik pisariaqartitsineramik nalilersueqqissaarneq.

Tarnikkut nappaatinut tunngatillugu siunissami suliassanut periusissamik suliaqarneq.

Pitsaanerusumik sulisunik attassiinnarniarneq sulisussarsiortarnerlu.

Tarnikkut nappaatit tarnikkullu peqqissuseq pillugit ilisimatusarnikkut pisariaqartinneqartunut tapertaaneq.

2.2.2 Suliassat pingaarnertut Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ataaniittut

Utoqqaat inissaqarnikkut paaqqutarineqarnissamullu periarfissaannik nalilersueqqissaarneq.

Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaaneermikkut inissinneqarsimasut inuiaqatigiinnut akulerutsinniarnernannut tunngatillugu annertusisamik Peqqinnissaqarfimmik suleqateqarneq.

Pinerluuteqarnermit eqqartuunneqarnermut pisartunik nalilersueqqissaarneq.

2.2.3 Suliassat pingaartumik Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup ataaniittut

Ilinniartitaanerup nangittumik nukittorsaavigineqarnissaa.

Nassuiaatip suliarineqarnerani uku taakkartorneqarput:

Tarnikkut ilisimasallit Peqqinnissaqarfimmi atorfeqartut ilinniaqqinnissaannut suliaminnilu immikkut ittumik ilinniagaqarnissaannut aningaasanik qulakkeerisariaqarneq.

Utoqqaat illuini, napparsimmavinni, angerlarsimaffimmi ikiortit, ikorfartuisutut inuussutissarsiutigalugu sullissisunut kiisalu ilaqutaasunut sivikitsumik aalajangersimasumillu puigortunngortunik paaqqutarinnissinnaanermik ilinniagaqarnissamik pisariaqartitsineq.

Ilinniaqqissimanerup aningaasaqarnikkut malunnaateqarnissaa.

2.3 Suliamut aqutsisooqatigiit

Aqutsisooqatigiinnik, ilaatigut nassuiaammi kaammattuutunik nammineq suliaasaqarfimmut tunngasunik malitseqartitsinissamik qulakkeerinnittussamik pilersitsisoqarpoq:

Aqutsisooqatigiit makkunanga inuttaqarput:

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik:

Naalackersuisoqarfimmi pisortaq Ann B. Kjeldsen

Immikkoortortami pisortaq Karna Jokumsen

Peqqissutsimut tunngasutigut siunnersorti Julie Præst Wilche

Nakorsat suliassanut tunngasutigut siunnersorti Birgit Niclasen (allatsi)

Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfik:

Nakorsat qullersaat Carsten Thordal, Peqqissutsimut Pitsaaliuinerullu Aqutsisoqarfik

Nakorsaaneq aqutsisoq Jonna Jacobsen Pleisner, Tarnikkut nappaatilinnut suliaasaqarfik

Nakorsaaneq Poul Bisgaard, Tarnikkut nappaatilinnut suliaasaqarfik

Peqqissaasut qullersaat aqutsisoq Anette Melau

Ilinniartitaanermut Iisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfik

Allaffimmi pisortaq Karl Kristian Olsen
Suliniutitik ataqatigiissaarisooq Kunuunnguaq Fleischer

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik

Naalackersuisoqarfimmi pisortaq Lise Lennert Olsen
Immikkoortortami pisortaq Naja R. Fleischer

KANUKOKA

Siunnersortaaneq Kisea Bruun, KANUKOKA

Aqutsisooqatigiit piffissami december 2010-miit februar 2012-imut tallimariarlutik ataatsimiissimapput.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup februar 2011-mi suleqatigiissitaq suliassaqrifiit akimorlugit suliassanut tunngatillugu suliaqartussa, ingammillu tarnikkut nappaatillit inuuniarnermikkut atugaannut atatillugu neqerooruteqartarnermut tunngasunik suliaqartussa pilersippaa, kisiannili suliassat "suliassat pingaarnerpaatinneqanngitsut" ataanniittut suliarinissaannut inuttassaqrartitsisoqanngilaq.

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik suleqatigiissitaliorsimavoq aammalu telepsykiatrimik suliaqarnermi aqutsisooqatigiinnik pilersitsisimalluni (takuuk immikkoortoq 3.8.1).

Qulaani pineqartut saniatigut Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfik ineqarniarnerup tungaatigut periarfissat eqqartorniarlugit INI-meersumik ataatsimeeqateqarsimavoq.

3. Nassuiaatip kaammattuutai taakkualu suliarineqarneranni killiffiit

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi tarnikkut nappaatilinnik suliassaqarfik ataatsimut isigalugu inuiaqatigiinnullu attumassuteqartortai ilanngullugit qimerloorneqarput. Kaammattuutigineqartut tarnikkut nappaatinut tunngasutigut anguniagassatut takorluukkatullu siunniunneqarsimasunik aallaaveqarput.

Nassuiaammi immikkut suliniuteqarfigineqartussat tassaapput napparsimasut immikkut ittunik pisariaqartitsisut: Meeqqat, inuusuttut, utoqqaat, napparsimasut pinerlussimanermikkut eqqartuunneqarsimasut, napparsimasut nukersorniartartut aammalu tarnikkut napparsimasut atonerluinermik ajornartorsiuteqartut.

Kaammattuutit ataatsimut siunertarivaat tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi pinaveersaartitsinermik, qulaajaanermik katsorsaanermillu atuisunut paasiuminartunik, sunniuteqarluartunik erseqqissunillu tunngaveqartunik neqeroorutininik pitsaassuseqarluartunik qulakkeerisoqarnissaa.

Nassuiaammi matumani ”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutini eqqarsaatigineqartut siunertarineqartullu ataatsimoortillugit ingerlateqqinneqarnissaat pingaaruteqartutut isigineqarpoq.

Nassuiaammi kapitalip taassuma imarisai tassaapput ”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutit ataasiakkaat tamarmik qanoq pineqarsimanerat. Nassuiaat naatsoq, immersukkatupajaaq iluseqartoq toqqarneqarsimavoq kaammattuutit sumut killinnersut takulluarsinnaajumallugit, nassuiaatillu takisuup atuaruminarsarnissaa siunertaralugu. Naggasiutigalugu kapitali 4-mi suliaq pillugu ataatsimut inerniliisoqarpoq kapitali 5-imilu suliaq ingerlateqqinnissaani kaammattutit allassimallutik.

Suliassat pingaernerutinneqartut

3.1. Tarnikkut nappaatilinnik katsorsaanermi Maniitsumi periuseq

2011-mi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni apeqquuteqaat aallaavigalugu oqaluuserisaaq immikkoortoq UPA 2011/53: ”Tarnikkut nappaatinik Maniitsumi katsorsaariaatsip siammarneqarnissaanut Naalakkersuisut peqquneqarnissaat pillugu apeqquuteqaat allaavigalugu oqaluuserinninnissamik siunnersuut” Inatsisartunit akuersissutigineqarpoq, tarnikkullu nappaatinik Maniitsumi katsorsaariaatsip sapinngisaaq tamakkerlugu siammarterneqarnissaanik Naalakkersuisut kaammaatorneqarlutik. Siunnersuut taanna tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaammi kaammattuutinut attuumassuteqarmat sulinerlutik ilanngunneqarsimavoq, taamaattumillu aamma nassuiaammi matumani ilanngunneqarsimalluni.

Maniitsumi tarnikkut katsorsaariaaseq tassaavoq suliassaqarfiit akimorlugit tarnikkut nappaatillit pillugit inunnik isumaginnittoqarfiup, peqqinnissaqarfiup, pinerluttunik isumaginnittoqarfiup politiillu suleqatigiinnerat. Taakkua sullitaat tassaapput innuttaasut tarnikkut nappaatillit ataatsimut atugarisamikkut sorspassuartigut ajornartorsiuteqartut, taamaattumillu ulluinnarni pitsaasumik inuuneqarnissaat/inuunermik pitsaasumik attassiinnarnissaat anguniarlugu napparsimasup pisortallu sullissiviisa akuusut ataavartumik suleqatigiinnissaat pisariaqartinneqarluni.

Maniitsumi tarnikkut katsorsaariaaseq naapertorlugu *suliassaqarfiit akimorlugit inunnut ataasiakkaanut katsorsaaqatigiit* pilersinneqartarput, taakkualu tarnimigut nappaatilik peqatigalugu qaammammut nalunaquttap akunnerata ataatsip missaani naapisimasarput. Suliassaqarfiit akimorlugit katsorsaaqatigiit ilaatigut siunertaraat peqataasut tamarmik imminnut ilisarimanissaat, anguniakkallu ataatsimoorussap anguniarnerani suleqatigiinnissaat, aammalu ilaatigut tarnimigut napparsimasup suleqatigiinnilu peqataasut tamarmik isumaqatigiissutigineqarsimasunik eqquutsisinissaat.

Katsorsaaqatigiit sullisseriaatsimi pineqartumi peqataasut suliassaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnermi kisimiingillat. *Tarnikkut nappaatit pillugit aqutsisut suleqatigiit* naligalugit inissisimapput, suleqatigiit taakku SSPK-mi suleqatigiinnermi aqutsisut inissisimasunik aamma tarnikkut nappaatilinnut peqqissaasumik angerlarsimaffinnut pulaartartumik kiisalu tarnikkut nappaatillit ineqarfiinut ataqatigiissaarisumik inuttaqarput (ukiumut marloriarlutik, pingasoriarlutik sisamariarlutilluunniit ataatsimiittarput). Taassuma saniatigut inunnik isumaginnittoqarfimmit peqqinnissaqarfimmiillu peqataaffigineqartumik suleqatigiissitaqarpoq, taakkualu sapaatip akunneranut ataasarlutik naapittarput. Sullisseqatigiit pingasuusut tamarmik tarnikkut napparsimasunik suliassaqarfiit akimorlugit katsorsaaqatigiinnut innersuussisinnaatitaapput. Katsorsaaqatigiit oqartussaasoq attavigisassaat kingulleq tassaavoq *isumaginninnermut ataatsimiittaliaq*.

Tarnimigut napparsimasoq katsorsaaqatigiinni qitiulluni peqataasuvoq. Suliassaqarfiit akimorlugit katsorsaaqatigiinni ataatsimiinnerit aalajangersimasut, ingerlaavartut aaqqissuussaasullu aqutigalugit tarnimigut nappaatillip ajornartorsiutai immikkuullarissut ataatsimoorillugit aaqqinniarneqarsinnaallutillu tarnimigut napparsimasumut nukittorsaataasinnaapput. Taamaasiornikkut tarnimigut nappaatilik qisuariaatsiminut tunngasunik paasisimasaqarnerunissamut ikorfartorneqassaaq, taamaasillunilu ulluinnarni inuunermini annertunerusumik akisussaaffimmik tigusisinnaalissalluni.

Suliap killiffianik naliliineq

2011-mi aggustip qaammataani tarnikkut nappaatit pillugit suliassaqarfimmit illoqarfinni tamani peqqissaasunut. Tarnikkut nappaatillit angerlarsimaffiinnut pulaartartunut, nunap immikkoortuini aqutsisunut Nuullu nakorsaarfiani tarnikkut nappaatilinnik sullissivimmuut imatut apeqqutiginnittoqarpoq:

1. Tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu suliassaqarfiit akimorlugit peqqinnissaqarfiup, inunnik isumaginnittut, pinerluttunik isumaginnittoqarfiup politiillu akornanni suleqatigiittoqarnersoq,
2. Maniitsumi tarnikkut nappaatilinnik sullisseriaatsip atuutilersinnissaanut periarfissaqarnersoq,
3. Oqaaseqaatissanik allannguutissanilluunniit siunnersuutissaqartoqarnersoq

Sinerissaminngaanneersunit tamanit tikkuarneqartoq tassaavoq, suleqatigeeriaasissap eqaatsuunissaa, taamaasilluni najukkami pissutsit eqqarsaatigalugit suleqatigiittoqarsinnaassalluni. Napparsimasup akuersinissaa suleriaatsip atuuttuarnissaanut aalajangiisuulluinnartutut isigineqarpoq.

Avannaani nunap immikkoortuini, Qeqertarsuarmi Kommuneqarfik Sermersuumilu Maniitsumi tarnikkut nappaatilinnik sullisseriaatsitut ittunik suliasaqarfiit akimorlugit suleqatigeeqareerpoq. Sisimiuni (Qeqqata Kommuniani) Maniitsumi sullisseriaatsimut eqqaanartumik eqquassinissamik kissaateqartoqarnera pillugu akissuteqartoqarpoq, tamannali suli pisortatigoortumik suliarineqarsimangilaq. Kujataanit akisoqarpoq, inunnik isumaginnittoqarfik annikitsuinnarmik suleqatigineqartoq.

Illoqarfinni tamani napparsimaveqarfiusuni inunnik isumaginnittoqarfiit arlaatigut suleqatigineqarput, illoqarfiillu ilaanni tarnikkut annertuumik nappaatillit politit suleqatigalugit sullinneqarlutik, kisianni

nukissakilliorneq sukangasuumillu aqutsineq pissutigalugit suleqatigiinnissamik kissaateqarnerup piviusunngortinnissaa ajornakusoortorujussuuvoq. Napparsimmaveqarfiit ilaasa suleriaatsimik erngerluni atuutsitsilernissartik kissaatigaat, napparsimmaveqarfiilli allat tarnikkut nappaatilinnik katsorsaannermut atatillugu allanik pingaarnersiugaqarlutillu kissaateqarput.

Allanik iliuuseqartoqarnissaanik pisariaqartitsineq

Tarnikkut nappaatilinnik suliaqartut paasinninnerat naapertorlugu, tarnikkut nappaatilinnik Maniitsumi sullisseriaaseq tarnikkut nappaatilinnik katsorsaannermut tarnikkullu nappaatillit inuttut atugaannut nukittorsaataasarpoq. Tarnikkut nappaatilinnik sullissisunit tarnikkut nappaatilinnik Maniitsumi sullisseriaaseq atorneqarsinnaasutut isigineqarpoq. aammalu tarnikkut nappaatilinnik Maniitsumi sullisseriaatsit ittumik, najukkamili pissutsinut tulluarsagaasumik nuna tamaakerlugu atuutsitsilernissaq nangillugu sulissutigineqassaaq. Suleriaaseq taanna 2016-imi tamakkiisumik atuutsinneqalissaaq. Tarnikkut nappaatilinnik Maniitsumi sullisseriaaseq tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut atorneqarsinnaanerusoq tikkuarneqarpoq, pingaartumik tarnikkut katsorsarneqarnissamik eqqartuunneqarsimasut politiit pinerluuteqarsimasunillu isumaginnittoqarfiup akuuffigisai eqqarsaatigalugit. Aammattaaq tarnikkut nappaatillit napparsimavimmut unitsinnagit katsorsarneqartunut tunngatillugu inunnik isumaginnittoqarfimmik suleqateqarneq aalajangiisuulluinnarpoq. Taamatut suleqatigiinnermi suleqatigeeriaatsit assigiinngitsut eqqartorneqarsinnaapput, allaat sulisut suliaasaqarfimmi pineqartumi atorfeqartut marluinnit atorfeqartitaasinnaanerat takorloorneqarsinnaalluni, tassalu inunnik isumaginnittoqarfimmi peqqinnissaqarfimmilu ataatsikkut atorfeqarlutik.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Suliaq Peqqissutsimut Pitsaaliuiner Mullu Aqutsisoqarfimmi aamma Tarnikkut nappaatillit pillugit suliaasaqarfimmi aningaasaliissutit pioreersut iluanni nanginneqassaaq.

3.2. Suliassaqarfimmi tassani inatsisitigut tunngavigisaaq

Nassuiaammeersut

Napparsimasut nalinginnaasumik pisinnaatitaaffii napparsimasut inatsisitigut inissisimanerat pillugu Inatsisartut peqqussutaanni 2001-imeersumi malittarisassaqaartitaapput. Tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu katsorsaannermi pinngitsaaliilluni napparsimavimmut unitsitsineq aamma pinngitsaaliilluni katsorsaaneq pisariaqarlersinnaapput. Tarnikkut napparsimasunik kiffaanngissusiaaannermut allatullu pinngitsaaliilluni iliuuseqarneq, inatsimmi nr. 118-imi 13. april 1938-meersumi kingusinnerusukkut allannngortinneqartartumi suli malittarisassaqaartitapput.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi tikkuarneqarpoq, tarnikkut nappaatilinnik pinngitsaaliilluni iliuuseqarnerit sapinngisaaq tamakkerlugu pinaveersaartinneqassasut, aammalu naammagittaalluiteqarnissamut atatillugu tarnikkut napparsimasup inatsisitigut inissisimanagera sapinngisamik pitsaannerpaamik qulakkeerneqarsimassasoq. Tamakku inatsisini maanna atuuttuni isiginiarneqarsimanngillat.

Nassuiaammi kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut napparsimasunik sullissinnermi napparsimasut pisinnaatitaaffi pillugit inatsimmik suliaqarneq tullerriaarinnermi salliutinneqassasoq, taamaaliilluni suliaasaqarfimmi tassani inatsisissatut siunnersuut kingusinnerpaamik 2011-mi saqqummiunneqarsinnaaqqullugu
- suliaasaqarfimmi tassani allatigut inatsisiliorneq tullerriaarinnermi salliutinneqassasoq.

Suliap killiffia

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" Inatsisartut 2011-mi ukiakkut ataatsimiinneranni Inatsisartunut agguaappaa. Tassani allassimavoq Naalackersuisoqarfik inatsisilerituumik amigaateqarneq pissutigalugu 2011-mi napparsimasut pisinnaatitaaffii pillugit inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussisinaanngitsoq, kisiannili tarnikkut nappaatinut tunngatillugu inatsisissatut siunnersuutit ataatsimoortut Inatsisartut 2012-imi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqarnissaat naatsorsuutigineqartoq.

Tarnikkut nappaatit pillugit inatsisissami nutaami pinngitsaaliilluni unitsitsineq, pinngitsaaliilluni katsorsaaneq aalaakkiinerlu pillugit sukangasoorujussuarnik killiliussanik suliaqartoqassaaq.

Tarnikkut nappaatit pillugit inatsisissami maluginiarneqarpoq napparsimasup napparsimavimmit angerlartinneranut atatillugu napparsimasoq suleqatigalugu angerlartitsinnermi isumaqatigiissusiortoqartassasoq/ataqatigiissaarinissamik pilersaarusiortoqartassasoq siunnersuutigineqartoq. Tarnikkut nappaatillit sanngiinnerpaat nappaatiminnik imminnut nassuerfigisimanginnertik pissutigalugu nakorsaateminnik iioraajunnaartartut taamaasillutillu aamma napparsimasorujussuanngooqittartut ikiornissaat tassuunakkut siunertarineqarpoq.

Tamatuma saniatigut inatsisip kingunerisaanik tarnikkut nappaatilinnut pinngitsaalissummik pineqaatissinneqarsimasunut napparsimasunut siunnersortimik ivertitsisoqartalissassaaq. Taassuma napparsimasoq katsorsartinnerani ikorfartortassavaa, tassungalu ilanngullugu aamma napparsimasoq naammagittaalliuteqassagaluarpat naammagittaalliornissaanut ikiussallugu. Aammattaaq kalaallinut tarnikkut nappaatilinnut maalaaruteqartarfimmik pilersitsisoqassaaq. Tamatumani nunami namminermi pissutsinut ilisimasaqarluarnerup saniatigut aalajangiigasuarsinnaassuseq piginnaaneqarfigineqassaaq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Soqanngilaq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Inatsisilerineq Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmi aningaasaqarnikkut killiliussat pioreersut iluanni ingerlanneqassaaq. Tarnikkut nappaatilinnut inatsisit tarnikkut nappaatillit uninngavianni, A1-imi, suleriaatsinik annertuumik allannguinermik kinguneqartitsissapput. Ingammik nakorsaanerit tassani akulerutsinneqassapput, kisianni aamma sulisunut napparsimasunik paaqqutarinnittunuttaaq allannguuteqassaaq, tamatumani tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu piginnaasanik annertunerusunik piumasaqaatitaqalissamat. Inatsisip atuutilersinneqarneranut atatillugu sulisut ilinniakkanik ataasiakkaanik aammalu suliaasaqarfiit akimorlugit ilinniartitseqqinneqarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Tarnikkut napparsimasut pillugit inatsit nunaq napparsimasunut siunnersortit ilinniartitaasimanissaannik piumasaqaateqalernissamik kinguneqassaaq. Tamatumunnga aningaasartuutit Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmut aningaasatigut sinaakkusiussat iluini aningaasalersorneqassaaq.

3.3. Peqqinnissaqarfiup pingaarnerusutigut kiffartuussineranik pitsanngorsaanissaq pillugu kaammattuutit

Nassuiaammit

Kalaallit Nunaanni tarnikkut nappaatit pillugit ilisimatusarnermi Peqqinnissaqarfiup pingaarnerusutigut nunap immikkoortuini napparsimmavinnilu nappaatit suussusersinissaat aammalu tarnikkut

nappaatinik nalinginnaasunik katsorsaanerup pitsanngorsarneqarnissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu kiffartuussinernik pitsanngorsaanissaq tikkuarneqarsimavoq. Nappaatit pineqartut tassaapput isumatsassimasarneq (depression), annilaangarujussuarnermut tunngasut aammalu tarnilunnermik pissuteqartumik timikkut ippigisaqarneq. Iisimaneqarpoq, tarnikkut nappaatillit inooriaatsimik pissuteqartumik timikkut nappaateqarnertik pissutigalugu toqujaarnerusartut, naappatit taakku ilarpassui pinaveersaartinneqarsinnaapput.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatit nalinginnaanerusut pillugit assigiiaarnerusunik neqerooruteqartoqartarnissaa qulakkeerneqassasoq, tarnikkut napparsimasut nakorsaqaqfinni katsorsarneqarneranni ataatsimut tunaartarisassat suliarineqarnerisigut piviusunngortinneqarnerisigullu,
- nakorsaqaqfiit tarnikkullu nappaatilinnut immikkoortortaqaqfiup A1-ip akornanni suleqatigiinnerup sukumiinerusunngortinneqarneratigut aamma telemedicin atorlugu naliliisinnaanerit pillugit isumaqatigiissuteqarsinnaanerup ajornannginnerulersinneratigut nappaammut naapertuuttumik katsorsarneqarnissamik neqeroorfigitissinnaaneq qulakkeerneqassasoq
- sulisut napparsimasunik tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissisut oqarasuaatikkut imaluunniit telemedicinilu atorlugu katsorsaanertik pillugu qamuuna oqilisaaffigineqartarnissaannut periarfissat pitsaanerunissaasa qulakkeerinnissaat sulissutigineqassasoq,
- napparsimasuni tarnikkut nappaatilinni timikkut nappaataasut timikkullu nappaatilinni tarnikkut nappaataasut annertunerusumik eqqumaffigineqarnissaat qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Peqqinnissaqaqfiup nunap immikkoortukkuutaaraluni aaqqissuunneranut atatillugu katsorsaanermi neqeroorutit pitsaassusaannik qullakkeerinninniarluni sulinermut atatillugu suliap Peqqissutsimut Pitsaaliuiner Mullu Aqutsisoqarfimmi tullerriaagaavoq, suliarli taanna suli aallartinneqanngilaq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Suliap suli aallartinneqanngilaq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Atugassarititaasunik qanoq annertutigisunik pisariaqartitsisoqarumaarnera ullumikkut nalilerneqarsinnaanngilaq.

3.4. Tarnikkut nappaatilinnik sinerissami sullissinermi neqeroorutit pillugit kaammattuutit

Nassuaammit

Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut suliarineqarnerat Dronning Ingridip Napparsimmavissuani (DIN-imi) tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqaqfimi A1-imi nunamut tamarmut atuuttumi, kiisalu Nuummi sinerissamilu nakorsaqaqfinni illoqarfimmi arlalinni immikkoortortaqaqfinit isumagineqarpoq. Taakkua saniatigut Risskovimi Retspsykiatrisk afdeling R3, pisariaqarfiaqigullu Nykøbing Sjællandimi Sikringsanstalten tarnikkut nappaatilinnik eqqartuussaananermikkut inissinneqarsimasunik sullissinermi, kiisalu meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi Bisbebjerg Hospital suleqatigineqarput.

Peqqinnissaqarfimmi anguniagaasut ilaat tassaavoq kiffartuussinermik neqeroorutit sumi najugaqarneq apeqqutaatinnagu assigiinnissaat. Tarnikkut napparsimasut unitsinneqartartut tamarmiusut pingajorarterutaasa missaat DIN-imu tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqaqarfimmut A1-imut unitsinneqartartut ilimagineqarpoq, sinnerilu DIN-imi immikkoortortaqaqarfimmut allanut Peqqinnissaqarfiulluunniit immikkoortoaqarfiini napparsimmavinnut unitsinneqartarlutik. Sinerissami tarnikkut napparsimasunut nakorsanit immikkut ilisimasalinnit kiffartuunneqarsinnaasunut tamarmiusunut ukiumut sapaatip akunnerini 25-ni sullissisoqartarpoq. Nakorsaqaqarfinni tarnikkut nappaatilinnik sullissivinni sulisut qassiunissaat suleqatigiikkuutaanillu agguataarineq Peqqinnissaqarfiup nakorsaqaqarfiini ataasiakkaani tarnikkut sakkortuumik napparsimasut qassiussusiannut sanillullugu assigiinngisitaartorujussuuvoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- nakorsaqaqarfinni neqeroorutit tamarmiusut misissoqqissaarneqassasut, siunissamilu pisariaqartitsineq missingerneqassasoq,
- sulisutigut atugassarititaasut nakorsaqaqarfinilu pisariaqartitsinerup tamarmiusup imminnut naleqqiullutik agguataarinerit pitsaanerpaaffissaminniitinneqarnissaat qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Ullumikkut neqeroorutit amerlassutsimikkut pitsaassutsimikkullu assigiinngissitaartut nunap immikkoortuisa ilaanni neqeroorutigineqartarput, taakkualu aqutsinerup nakkutigineqarneranik, aningaasaqarnikkut pissutsinik aammalu sulisoqarniarnermi periarfissanik/ajornartorsiutinik tunngaveqartarput. Piffissami matumani Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmi nunap immikkoortuini neqeroorutit misissoqqissaarnerannik suliartaqoqanngilaq siunissamilu pisariaqartinneqarumaartussat nalilersorneqarsimanatik.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup eqqartorneqartut immikkuutitaarlugit tarnikkut nappaatilinnik suliartaqartut aqutsisui peqatigalugit eqqartorsimavai, aammalu tarnikkut nappaatit pillugit nassuiaatip imaa nunap immikkoortuini aqutsisut ataatsimiinnerannut atatillugu paasissutissiissutigisimallugu.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Nakorsaqaqarfinni ataatsimut neqeroorutit siunissamilu pisariaqartikkumaakkanik nalilersuinermut tunngasut nalilersoqqissaarnissaasa sularinissaat suli amigaatigineqarpoq.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup Nunallu Immikkoortuini Aqutsisut januar/februar 2012-imi ataatsimiinneranni kaammattuutit marluk pineqartut immikkoortutut immikkut eqqartugassanngorlugit qaqqinneqassapput, tamatumalu kingorna kaammattuutit neqeroorutit allassimaffiannut ataatsimeereernerup kingorna sularineqartussamut aammalu oqaloqatigiinnissamut isumaqatigiisummut, Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup aamma tarnikkut nappaatilinnik suliartaqartut aqutsisuisa akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiisutissaannut ilanngunneqassapput.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Tamanna maannakkut nalilersorneqarsinnaanngikkallarpoq, maannali sinaakkusiussat iluini ingerlatat amerlineqarsinnaanngilla.

3.5. Meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut

Nassuiaammit

Meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissineq ukiuni kingullerni annertusiaratorujussuuvoq. Meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasuni DIN-imi meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaat ataaseq piffissaq tamaat sulisartoq sulisorineqarpoq, aamma meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi siunnersorti Bisbebjerg Hospitalimeersoq ataaseq sulisorineqarluni. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-p suliarineqarnerata nalaani, siunnersorti ukiumut pingasoriarluni sapaatit akunnerinik tallimanik sivilissusilimmik sinerissami angalasarpoq (katillugit ullut 35-t). Taamaattumik meeqqat illoqarfimmi najukkaminniunngitsoq misissorneqakkajuttarput, tamannalu meeqqap sullinneqarnerani suliassaqarfii akimorlugit suleqatigiinniarnermut ajornartorsiutaasarpoq. Ajornartorsiutit tamakkua sapinngisaq tamakkerlugu pitsaanerpaamik qaangerniarneqarput.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut amerlanerusunik atugassiissuteqarfineqassasut,
- piffissap qulaajaanermik utaqqinermut atorineqartartup qaammatit qulingiluat inorlugit sivilissuseqalersinneqarnissaa anguniarneqassasooq,
- meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi neqeroorutit siunissami nunap immikkoortukkuutaalersinneqassasut,
- meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi qamuuna oqilisaaffigitilluni oqaloqateqarnissamut periarfissaq pitsanngorsarneqassasooq.

Suliap killiffianik naliliineq

2010-mi meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut utaqqisut allattorsimaffianniittut nungupput. 2011-mi siullermeerluni meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut nakorsaanermik siunnersortimik Qeqqata Kommunanut (Sisimiuni) ataasiaannartumik immikkut aningaasaliinikkut tikeraartoqarpoq. 2012-imiit suliassaqarfik saniatigut aningaasaliiffineqaaqqippoq, meeqqallu tarnikkut nappaatillit nakorsaanerannit siunnersortimit tikeraartitseqqinnissaq siunertaralugu nutaamik isumaqatigiissusiortoqarluni. Neqeroorut nunap immikkoortuinut atuuttussanngorlugu aqqissuunneqarsimavoq, taamaasilluni nunap immikkoortuini napparsimmaviit tamarmik minnerpaamik ukiumut ataasiarlutik meeqqat nappaataannik nakorsaanermit siunnersortimit suleqataanillu nakorsartitsiffigiartorneqartussanngorlugit. Tarnikkut nappaatilinnut nakorsaanerup ukiumut tallimariarluni tikeraarneqartarneri tamatumunnga atatillugu arfineq pingasunut amerlineqarput. Tarnikkut napparsimasunik sullissisut suleqatigiinnermut peqataasut apeqqutissaqassappata, meeqqat tarnikkut nappaateqartut nakorsaasa siunnersortit ataavartumik piareersimasarnissaat neqeroorummuttaaq ilaavoq. Tassunga ilutigitillugu meeqqat tarnikkut nappaatilkut nakorsaannut innersuussisoqaannartorlu, meeqqat tarnikkut pissusaannik ilisimasalik aqqutigalugu paasissutissat katersorneqartalernissaat paasissutissatigullu nassuiaasiernerup allartittarnissaa atuutsinneqalerpoq, meeqqallu tarnikkut pissusaannik immikkut ilisimasallip meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaanerat peqatigalugu nassuiaasiorneq tulluortoq qulakkeersinnaavaa pisariaqarpallu katsorsaaneq aallartillugu.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu suliassaqarfiup suli annertusiaratornera pissutigalugu, sulisorineqartussat amerlanerulersinneqaraluartut meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaanerannut utaqqinerup sivikinnerpaamik qaammatinik qulingiluanut imaluunniit ikinnerusunut appartinneqarnissaa aningaasaliissutit maannakkut atuuttut atorlugit qulakkeerneqarsinnaanngilaq. Maanna utaqqisarnerup ukioq ataaseq angusassanngikkaa qulakkeerniarsarineqarpoq, kisianni nunap immikkoortuisa ilaanni tamatuma eqquutsinnissaa ajornakusoortussaasutut isikkooqarpoq, pisariaqartitsinerup annertusiaratornera pissutigalugu.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Utaqqisarneq qaammatinit qulingiluanit sivikinnerussappat, nakorsa qarfiit tamarmik ukiut 2 marluk qaammatillu pingasut ingerlaneranni pingasoriarlutik tikeraarneqartassapput, tassa imaappoq, meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut nakorsaanerup tikeraartarneri ukiumut sapaatit akunnerinut aqqaneq marlunnut amerlineqassapput.

2012-imi Aningaasanut Inatsimmi suliassa qarfiup nunap immikkoortuinut aggulunneqarnissaanut 400.000 kr.-inik aningaasaliisoqarpoq, Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissamit aningaasaliissutaasunit nuussisoqarluni. Meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaanerannit misissorneqarnissamut utaqqineq qaammatinit qulingiluanit sivikinnerussappat, aningaasat taakkua 500.000 kr.-inik ilaneqaqqittariaqarput.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmit oqaatigineqarpoq tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfiusumit kissaatigineqartut, ilaatigut meeqqat tarnikkut pissusaannik ilisimasalimmik qaavatigut atorfinitsitsinissamut atornerqarusuttut, oqaluserineqartut, atugassarititaasunilli nassaartoqassappat, sinaakkusiussat iluini naammassisarsinnaanerulernikkut nassaarineqassasut.

3.6. Inuusuttunut neqeroorutinut pillugit kaammattuutit

Nassuiaammit

Inuusuttut ikikannersut tarnikkut nappaatilinnik sullissisunut attaveqarput, tamannalu danskit kisitsisaataannut naleqqiullugu ilimagineqareerpoq. Taamannali inuusuttut akornanni annertuumik ajornartorsiuteqartoqartarneranik peqqinnissa qarfiup, inunnik isumaginnitto qarfiup, atuarfeqarfiup inuusuttullu angerlarsimaffiisa oqartarnerannut akerliuvoq. Ajornartorsiutit imminoriarnermut, imminornermut, atornerluinermut kinguaassiutitigullu atornerlunneqarsimanermut allatullu sumiginnagaasimanermut tunngassuteqartut. Inuusuttunik taakkuninnga qulaajaaviginninneq PPR-ip (perorsaanikkut tarnillu pissuusai pillugit siunnersuisarfiup) najukkaniluunniit ataasiakkaani nakorsa qarfiup suliassarigajuttarpaa. PPR-ip allaffii pisariaqartitsinermut sanilliullugu atugassiissutitigut amigaateqarajuttarput, taamaattumillu sivilsummik utaqqisitsisariaqartarlutik. Taamaattumik nakorsartitsisarluni katsorsaanerme aalajangiusimajuminaatsuusarlutik. Tassunga peqatigitillugu tarnikkut nappaatilinnik suliaqartut tungaannit oqaatigineqarpoq, kommunit soorlu napparsimavimmit angerlareernerup kingorna neqeroorutissaaleqisartut/ piginnaasalinnik sulisussaaleqisartut.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutigineqarpoq:

- inuusuttunik ulorianartorsiortunik inuusuttunillu tarnikkut inuttullu annertuumik ajornartorsiuteqartunik paasiniaaneq suliniuteqarfiginninnerlu annertusarneqassasut,
- inuusuttut ulorianartorsiortut pillugit suleqatiginneq suli annertunerusumik annertusarneqartariaqartoq,
- ikiuinissamik, oqaloqatiginninnissamik tarpersersuinissamillu neqeroorutit inuusuttut sumiiffiini, soorlu atuarfinni ilinniartinnit pilersinneqassasut,
- piffissaq inuusuttunut tarnikkut inuttullu ajornartorsiuteqartunut qulaajaaviginninnermut massakkut utaqqiffiusartoq sivikillineqassasoq,
- inuusuttut tarnikkut nappaatillit nakorsartitsisarluni katsorsaanerme immikkut aqqissuussanik neqeroorfigineqartassasut,
- inuusuttunut tarnikkut nappaatilinnut inuttut tarnikkullu nappaatilinnut neqeroorutit naleqquttut qulakkeerneqassasut.

Suliap killiffianik naliliineq

PPR annertusisamillu immikkut ittumik ilinniartitsineq 1. januar 2012 kommuninut nuunneqarput. Taamatut allannguinerup sunniutai suli nalilersorneqarsinnaanngillat, assersuutigalgu meeqqanik tarnikkut inooqatigiinnikkullu pisariaqartitsisunik qulaajaanissamut qanoq siviutigisumik utaqqisoqartarnera suli nalilersorneqarani.

Meeqqat tarnikkut inooqatigiinnikkullu inuuniarnerminni ajornartorsiutillit Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissiami sammineqarput. Periusissami tassani ilaatigut siunnersuutigineqarpoq atuarfimmi oqaloqateqartartunik pilersitsisoqassasoq. Kommunit ataasiakkaat aaqjissuussinermik taama ittumik tassungaluunniit eqqaanartumik peqareerput.

Inuusuttunut tarnikkut inuuniarnermikkullu ajornartorsiutilinnut neqeroorutit qulakkeerneqarnissaat suliassaqarfiiit sulisullu akimorlugit suleqatigiissitami Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup ataaniittumi suliarineqarsimapput immikkoortumilu 3.15-imi allaaserineqarlutik.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Maannakkut tarnikkut napparsimasunik sullissinermi inuusuttunut immikkut ittumik nakorsiatitsinissamik neqerooruteqanngilaq, kisianni tamanna tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi pisariaqartinneqartut qulaajarneqarnerannut ilaavoq.

Tarnikkut nappaatilinnut inuttut atugarisatigut pisariaqartitsineq, takuuk immikkoortoq 3.15.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Suli nalilerneqarsinnaanngilaq.

3.7. Utoqqarnut neqeroorutit pillugit kaammattuutit

Nassuiaammit

Utoqqaat tarnikkut nappaatillit pisariaqartitsisut amerliartorput. Tamanna pissutigalugu puiguttormermik paatsiveerusimanermillu atugaqartut siunissami amerlanerujartulissapput. Utoqqaat tarnikkut nappaateqarnerisa paasineqartarnerat ullumikkut annikinaagaasoq ilimanartorujussuuvoq, aamma tarnikkut nappaatit sakkukinnerit, soorlu annilaanganeq nikallunganerlu eqqarsaatigalugit. Utoqqarnut tarnikkut nappaatilinnut katsorsartinnissamik neqeroorutit angerlarsimaffinnut, najugaqatigiiffinnut utoqqaallu illuini sulisunut immikkut ittumik piumasaaqatitaqassapput.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- utoqqaat tarnikkut nappaatillit pisariaqartinneqarsinnaasaat paasineqanngitsut qulaajarneqassasut,
- utoqqarnut tarnikkut nappaatilinnut puigortunngortunullu najugaqarfissanik paaqqutarinniffissanillu immikkut sammivilersugaanerusunik pisariaqartitsineq annertunerusumik nalilersuiffiqqissaarneqartariartoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Puigortunngorneq suliame matumani immikkut suliarineqarsimanngilaq, Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik UKA 2010/30 aqutigalugu puigortunngorneq pillugu nassuiaammik, 2012-imi Inatsisartut ataatsimiinneranni saqqummiunneqartussamik suliaqaqquneqarmat. Saqqummiussereernerup kingorna puigortunngortut pillugit pilersaarut Inatsisartut 2013-imi upernaakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqassaaq. Puigortunngortunut najugaqarfissamik neqerooruteqarnissaq suliame tassani ilanngunneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Tarnikkut nappaatillit immikkoortortaqarfiat utoqqarnut tarnikkut nappaatilinnut nakorsaanermik qaammatini sisamani sulisartussamik atorfinitsitsisimavoq. Taassuma tarnikkut nappaatilinnik sullisseqatigiit siunnersortitut tikeraarnerannut peqataanermi utoqqaat illuini sulisunik, aammalu peqqissaasunik angerlarsimaffinnut pulaartartunik, sinerissamiittut ilanngullugit, ilinniartitsinermigut suliaq annertoq suliarisarpa. Nappaatit sammineqartut tassaapput, nappaatit utoqqarni allaanerusinnaasut, soorlu assersuutigalugu isumatsassimaarnertut ittut.

Puigortunngortut pilersaarut naapertorlugu utoqqaat tarnikkut nappaatillit peqqinnissaqarfiup puigortunngortut pillugit qulaajaaneq taakkuninnga katsorsaaneq pillugit neqeroorutaannut ilaatinneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Neqeroorutip taassuma ilaatigut telemedicin atorlugu neqeroorutigineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Ilaquartiinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup 2012-imi ukiakkut "Utoqqarnut Periusissaq" saqqummiutissavaa, puigortunngortullu pillugit pilersaarut 2013-imi ukiakkut saqqummiutissallugu.

Atugassaritaasunik pisariaqartitsineq

Utoqqaat pillugit periusissami puigortunngortullu pillugit pilersaarummi takuneqarsinnaassaaq.

3.8. Peqqinnissaqarfiup neqeroorutaanut tunngatillugu inassuteqaatit

Nassuiaammit

Napparsimasunik ataasiakkaanik katsorsaanerup piareersarneqarnerani pingaarnertut tunngaviusoq tassaavoq katsorsaaneermik suliniuteqarnerup immikkut ilisimasalinnik annikinnerpaamik akuliutsitsilluni pinissaa. Tarnikkut nappaatillit nakorsaasersuilluni katsorsarneqartarput, oqaloqatiginnittarluni katsorsarneqartarlutik aamma tarnikkut nappaammik mernguersaalluni katsorsaaneqartarlutik. Nakorsaasersuilluni katsorsaaneq suli pingaartuuvoq, naak kisimiitillugu ingerlanneqarsinnaanngikkaluartoq. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutigalugu paasineqarpoq, meeqqanut, inuusuttunut utoqqarnullu tunngatillugu suliaqarfimmi pisariaqartitanik isumaginnittoqarsimarpasinngitsoq. Peqatigitiillugu napparsimasut, ilaqaatasut ilinniarsimasutullu suliaqartut isumaqarput neqeroorutit maanna atuuttut eqaatsutut ataqatigiittutullu isikkoqartuaannangitsut.

Katsorsaaneermut tunngasuni tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi immikkut ilisimasaqarfiit marluk ullumikkut ingerlanneqarput: Inersimasunik tarnikkut nappaatilinnik sullissineq aamma meeqqanik inuusuttunillu tarnikkut nappaatilinnik sullissineq. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi inersimasunik tarnikkut nappaatilinnik sullissineq utoqqarnik tarnikkut nappaatilinnik sullissinermik ilaqartoq ingerlanneqartarpoq, aammalu meeqqanik inuusuttunillu tarnikkut nappaatilinnik sullissinissamik neqerooruteqartarnermut tunngatillugu Bispebjerg Hospital suleqatigineqarluni.

Tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup immikkoortuini tamani peqqinnissaqarfimmi sulisut ilinniarsimasut suussusersiniaanermi katsorsaaneermilu ilisimasaasa nutarterneqarnissaat qulakkeerniarlugu "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutigalugu pisariaqartitat qulaajarneqarput.

Kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatilinnut tamanut napparsimanerullu ingerlanera tamaat, tassalu siusissukkat akuliunnermit, nappaatip tassanngaannartumik suussusersineranut katsorsarneqarnermullu, aamma sivisuumik ajorunnaarsinnaanngitsumilluunniit nappaatilinnut sivisuumik katsorsanerit inuiaqatigiinnullu akuliuteqqinnissamik suliniutitut neqeroorutit imminnut ataqatigiinissaat

- qulakkeerneqassasoq,
- tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi neqeroorutip pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugu eqaatsuunissaa qulakkeerneqassasoq, tarnikkullu nappaatit tamarmik iluanni suussusersiniaanerit katsorsaanerillu ilaatinneqassut,
- neqeroorutit assigiinngitsut akornanni ajornartorsiutitaqanngitsumik ikaarsaariarsinnaaneq qulakkeerneqassasoq.

Suliaq killiffianik naliliineq

Suliaqarfik Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Pisorta qarfiup tarnikkut nappaatilinnik sullissinermik tamakkiisumik nalilersuineranut ilaavoq.

Suliniutinik nutaanik pisariaqartitsineq

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup suliaqarfimmut tunngatillugu iliuusissatut pilersaarut 2013-imi suliarissavaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Atugassat namminermut sinaassuiussat iluini qulakkeerneqarsinnaalerpata pilersaarutip piffissalersuinikkut atuuttussanngortinneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

3.8.1 Nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu tarnikkut napparsimasunik nakorsartitsinissamik neqeroorut

Nassuiaammit

Telemedicinip atuutsilerneqarnissaanut tunngatillugu "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqqutigalugu kaammattuutigineqarpoq:

- nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu nakorsarsinnaanermut periarfissaq immikkut ittunik immikkoortortalersugaasoq piorsarneqassasoq aalajangersimasumik neqeroorutaalersillugu,
- telemedicinimik neqeroorut misissorneqassasoq pisariaqartitsisoqarpallu annertusineqassasoq, attaveqatigiinnissamik annertusiartortumik pisariaqartitsineq annertusiartortoq naammassisinnaanngorlugu.

Nuna tamakkerlugu telemedicin aqqutigalugu nakorsartitsinissamik neqeroorutip qulakkeerneqarnissaanut tunngatillugu aqutsisoqatigiit suleqatigiissitallu 2011-mi pilersinneqarput. DIN-mi Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortorta qarfiup aamma sinerissami napparsimmaviit, peqqissaaviit nuna qarfinnilu napparsimmaveeqqat akornanni attaveqatigiittarnerup pitsanngorsarneqarnissaaa anguniagaavoq, tassa telemedicin aqqutigalugu oqaloqatigiissinnaanermut, naliliisinnaanermut katsorsaanerullu nakkutigineqarnissaanut periarfissat annertusarnerisigut anguniagaalluni. Tarnikkut nappaatillit sinerissami katsorsarneqarnissamik neqeroorfigineqartarnerat pitsaanerulersinneqarpat, napparsimasut katsorsarneqarnerisa ingerlatiinnarneqarnissaat, napparsimasut namminneq angerlarsimaffimminni katsorsarneqarnerusarnissaat aamma tarnikkut napparsimasunik unitsitsigasuartarnerit, pinngitsaalisaa sumillu unitsitsisarnerit aallarussigasuartarnerillu ikilisinneqarnissaat naatsorsuutigineqarput qulakkeerneqassasut.

Taamatut suliaqarnermi ullumikkut telemedicin aqqutigalugu nakorsartitsinissamik neqeroorutaasup nunamut tamarmut atuutsilerlugu annertusarneqarnissaa pingaarnertut anguniarneqarpoq. Telemedicin aqqutigalugu nakorsartitsinissamik neqeroorutip maanna atuuttup nalilersorneqarnissaa anguniakkanut ilaavoq, telemedicin aqqutigalugu nakorsartitsinissamik neqeroorummot tunngatillugu najukkami pisariaqartitat kissaatigineqartullu misissorneqarnissaat, aamma telemedicin aqqutigalugu nakorsartitsinissamik neqeroorutip nunamut tamarmut atuutsilerlugu annertusarneqannginnerani inatsisitigut atugassarititaasut, sulinissamut/sulisooqarnissamut

aningaasaqarnermullu tunngatillugu pisariaqartitat qulakkeerneqartussat nalilersorneqarnissaat ilanngullugit.

Suleqatigiissitat suliaat "Kalaallit Nunaanni telepsykiatri aamma iliuusissatut siunnersuutit piviusunngortinneqarnissaat pillugu nassuiaat"-mi nalunaarusiarineqarput. Nassuiaatip iliuusissallu inernerivaat, suliami immikkoortoq 1-ip naammassinerata kingorna makku neqeroorutigineqarsinnaalernerat:

- telemedicin aqputigalugu nukinginnartumik nukinginnarluinnartumillu iliuuseqarfigineqartariaqartut nakorsiarinneqartarnissaat
- siullermeerlutik uninngatinneqartut napparsimasullu malitseqartitsinissamik immikkut pisariaqartitsisut tamarmik angerlartinneqarneranni telemedicin aqputigalugu isumasioqatigiittarnissaq
- iliuusissat allanngortinneqarnissaannik il.il. pisariaqartitsinermut atatillugu tarnikkut napparsimasut eqqartuussaannermikkut inissinneqarsimasut malittarineqartarnissaat.

Taakkua saniatigut pisuni ataasiakkaani telemedicin aqputigalugu nakorsiaritsinissat allat neqeroorutigineqarsinnaapput. Aallaqqaammullu illoqarfanni nunaqarfinnilu peqqissaasunik sulisoqartuni telemedicin aqputigalugu nakorsiaritsisarneq atuutinneqassaaq.

Ullumikkut telemedicin aqputigalugu nakorsiaritsisarneqarnissamut pitsaanerpaamik teknikkikkut aaqqiissutissat amigaataapput, taakkuli 2012-imi iluarsineqarsinnaanerata naatsorsuutigineqarpoq. Teknikkikkut aaqqiissutissat naammaginartut qulakkeerneqarsinnaappata, aamma telemedicin aqputigalugu aalajangersimasumik nakorsiaritsisarnermut, katsorsaaneq pillugu ataatsimeeqatigiinnernut, telemedicin pillugu ilinniartitsinernut qamuunalu oqilisaaffigitilluni oqaloqatigiinnernut kiisalu tarnikkut nappaatillit pillugit ilinniartitsisarnermut tunngassuteqartunik sullissinerit ilanngullugit neqeroorutigineqarsinnaassapput.

Suliaq killiffianik naliliineq

Nuna tamakkerlugu telemedicin aqputigalugu nakorsiaritsinissamik neqeroorummi immikkualuttut assigiinngitsut piviusunngortinneqarnissaannut iliuusissat "Kalaallit Nunaanni telepsykiatri aamma iliuusissatut siunnersuutit piviusunngortinneqarnissaat pillugu nassuiaat"-mi ilanngunneqarput. Piviusunngortitsiniarnermullu aningaasalersuinissamut periarfissat apeqqutaapput.

Suliniutinik nutaanik pisariaqartitsineq

Takuuk "Kalaallit Nunaanni telepsykiatri aamma iliuusissatut siunnersuutit piviusunngortinneqarnissaat pillugu nassuiaat".

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Paasissutissat erseqqinnerusut pillugit "Kalaallit Nunaanni telepsykiatri aamma iliuusissatut siunnersuutit piviusunngortinneqarnissaat pillugu nassuiaat" innersuussutigineqarpoq.

3.9. Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinermut tunngatillugu Inassuteqaatit

Nassuiaammit

Tarnikkut nappaatinik katsorsaaneq assigiinngitsunik suliaqartut immikkoortullu assigiinngitsut suleqatigiiffisarpaat, nappaatinik suussusersiniaasarneq tarnikkullu nappaatilinnik katsorsaasarneq peqqinnissaqarfimmit isumagineqartarpoq kiisalu tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut

sullissinnermut pingaarnertut akisussaaffik kommuninit aamma Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmit isumagineqartarluni.

Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinerup tamarmiusup qulakkiissavaa, tarnikkut napparsimasup nukissaminik sapinngisamik pitsaanerpaamik atuinissaa, sapinngisaminik annertunerpaamik nammineq inuuneqarnissaa, tarnikkullu nappaaminik sakkortuumik utersaartuunnginnissaa. Tarnikkut napparsimanerpaat ineqarnermut, pisinnaasaqarnermik sungiusarneqarnissamat, suliffissaqarnissamat imaluunniit sungiusarfeqarnissamat tunngatillugu immikkut ittumik neqerooruteqarfiginissaat pisariaqarpoq. Tarnikkut sakkortuumik nappaatilippasuit inigisaminik tigumminiinnarnissaaq assut ajornartorsiutigisarpaat. Taamaamat unitsinneqareeraangamik angerlartinneqaqqinnissaat ajornartorsiutigineqartarpoq.

Nappaat ima sakkortutigippat pineqartoq isumaginninnikkut siusinaartumik soraarnerussutisiaqalersinneqarsinnaavoq. Napparsimasoq suliniuteqarfigineqarnissamik immikkut ittumik pisariaqartitsippat, pineqartoq Inunnik annertuumik innarluutilinnik ikorsiisarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 7, 3. november 1994-imeersoq naapertorlugu sullinneqarsinnaavoq.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010” aqqutigalu kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut napparsimasut peqqissartornissamat, suliffeqarnissamat suliffeqarnermullu tunngasunut attaveqaannarnissaannut uternissaannulluunniit periarfissaat pitsaanerulersinneqassasut,
- assigiinngitsunik suliallit tarnikkut napparsimasut pillugit suleqatigiinnerat nukittorsarneqassasoq,
- tarnikkut napparsimasup isumaginninnermik sullissinnermut tunngasuni ikiortissarsiorsinnaanerata ajornanngitsuunissaa qulakkeerneqassasoq,
- tarnikkut napparsimasunut inissanik najugaqarfissanillu pisariaqartitsinerup qanoq iliorluni qulaajarniarneqarnissaa nalilersoqqissaarneqassasoq iliuusissatullu pilersaarut suliarineqassasoq,
- Namminersorlutik Oqartussat kommunillu tarnikkut inuttullu atukkatigut sullissineq pillugu suleqatigiinnerisa pitsanngorsarneqarnissaat qulakkeerneqassasoq,
- sulianik suliarinnineq najukkani ataasiakkaani sulianik suliarinnittunut sapinngisamik pisariillisillugu aaqqissuunneqassasoq, najukkanilu sulianik suliarinnittut ilitsersorneqarnissamik pisariitsumik ujartuisinnaalissasut.

3.9.1 Tarnikkut nappaatillit pillugit suleqatigiinneq Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmi suliap killiffia

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup suliamut atatillugu ilinniagalittut sulisut kommunimeersut, pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfik, A1 aamma Sanami inunnik isumaginniffik arlaleriarluni ataatsimeeqatigisarpai, ataatsimiittarnerni ajornartorsiutaasartut assigiinngitsut, soorlu ”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi oqaatigineqartut eqqartorneqartarput. Taakkua tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut attuumatillugu ajornartorsiutaasartut namminneq misilittakkatik aallaavigalugit, aammali inunnik suliamut attuumassuteqartunik Nuup avataaneersunik oqarasuaatikkut apersuisarnermikkut paasissutissat pissarsiarisartakkatik aallaavigalugit ajornartorsiutaasartut oqaluuserisarpaat.

Taamaalilluni takuneqarsinnaalerpoq, tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermi pissutsit piumasaqaatillu assigiinngitsorujussuusut, tamatumunnga sumiiffinni mikinerusuni, sumiiffinni anginerumaartuni, avinngarussimasuni imaluunniit Nuummi suliaqarneq apeqquataalluni. Tamaasilluni tarnikkut nappaatilinnik sullissineq pillugu suleqatigiittarneq sumiiffimmiit sumiiffimmut assigiinngiaqisoq paasinarpoq. Suliamik suliarinnittut aamma tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaferinni sullissisut/peqqissaasut angerlarsimaffinnut pulaartartut/ tarnikkut nappaatilinnut peqqissaasut

amerlasuutigut qanimut suleqatigiittarput. Sumiiffiit ilaanni politiit suleqatigilluarneqartarput, tassa pisariaqartitsisoqartillugu politiinik aggersaasarnissaq isumaqatigiissutaammat. Sumiiffinni anginerumaani inuit suliamut tunngatillugu ilinniagallit imminnut tapersersoqatigiittarput, paasinarporlu taakkunani suleqatigiittarneq ilaatigut ajunngitsumik ingerlasartoq. Sumiiffinni mikinerusuni suliatigut ilisimasaqarnissaq pingaartumik amigaataasarpoq, inuillu ataasiakkaat suliassanik oqimaatsunik isumaginnissinnaanerit apequtaasarluni.

Tarnikkut nappaatillit nappaamminnik paasinnikkusuttannginnerannut aamma nakorsaatisaminnik piumasannnginnerannut atatillugu ajornartorsiutaasartut artornarnerpaat pisarput. Nakorsaaticit pingikkaangamikkit ajornerulertarput, amerlasuutigut assut ajornerulertarlutik. Taamatut pisoqartillugu suliamik suliamittut annertuumik ilungersuuteqartarput, soriarsinnaanngitsutullu misigisarlutik. Napparsimasut katsorsagassanngorlugit pineqaatissinneqarsimasut pinerluuteqarsimasunillu isumaginnittoqarfimmit nakkutigineqartut taama annertutigisumik ajornartorsiutaasartut misinnanngillat, taakkua qanoq iliuseqarfisallugit periarfissaqarmat, aamma pisariaqartillugu politiit ikiorsiullugit pinngitsaaliinermik/pissaanermik atuisoqarsinnaasarmat. Ajornartorsiut tamanna tarnikkut nappaatillit pillugit inatsimmut nutaamut ilanngunneqarsimavoq (takuuk immikkoortoq 3.2).

Napparsimasunut pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmut attuumassuteqartunut tunngatillugu, pisariaqartitsinermi aningaasaqarnikkut aqutsinissaq aamma periarfissaavoq.

Pisariaqartitsineq naapertorlugu ataatsimiittarneq nalinginnaavoq, pilersaarutaasumik ataatsimeeqatigiinnissat siumoortumik aggersaaffusimasut pineqartillugit ajunngitsumik ingerlasartarpoq. Pinartunik pisoqartillugu ajornartorsiutit pilersarput. Suliamik suliarinnittut pisumi peqqinnissaqarfimmit politiinilluunniit ikiorneqarusunngikkaagamik soriarsinnaanngitsutut misigigajuttarput. Illoqarfiit ilaanni suliamik suliarinnittut ikiortissarsiorpata, politiit tamatigut agertarnissaat isumaqatigiissutaavoq.

Peqqinnissaqarfimmi tarnikkut nappaatilinnik sullissineq pillugu suliaqarnerup killiffia

2011-mi ukiakkut Namminersorlutik Oqartussat paaqqinniffiannut Sungiusarfik Aaqamut Nuummiittumut tunngatillugu ajornartorsiuteqartoqarpoq. Aaqap aamma Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup akornanni suleqatigiinnermut malittarisassanik suliaqarnikkut ajornartorsiutit taakku maanna qaangerneqarput.

Napparsimasut innarluutilittut nalunaarsorneqarsimasut soraarnerussutisiaqartullu angerlartinneqarnerannut tunngatillugu ikorsiiniarneq tapersersuiniarnerlu ajornartorsiutitaqarpoq, tassa taakkua namminneq piumasaat malillugu pitsaasumik inuuneqartinneqarnissaannut periarfissat qulakkeerneqarnissaat eqqarsaatigalugu. Illoqarfinni sannaviit/ornittakkat aamma ikorfartorit neqeroorutaapput, taamaakkaluartoq napparsimasut taakkua sammisaqartinniarnarnerat atonerluinerannillu pinaveersaartitsiniarneq ajornakusoortarpoq. Tamatumani pisariaqarpoq suliniuteqarnerunissaq, suliniuteqarneq paasinninnissamik inuillu takkuffissaminut takkutinngitsup ornillugu sullinnissaanut ilinniartitsinissamik pisariaqartitsisoq.

Suliniutinik nutaanik pisariaqartitsineq

Tarnikkut nappaatillit oqimaannerpaat sanngiinnerpaallu taakkorpiaat pillugit kommunip, peqqinnissaqarfiup, politiit pisariaqartitsinermilu pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup immaqalu suliamut ilinniagallit allat akornanni suleqatigiinnissaannut malittarisassat erseqqarissut suli pisariaqartinneqarput. Tarnikkut nappaatillit ilamininngui Maniitsumi suliniummut assingusumut ilanngunneqarsinnaapput (takuuk immikkoortoq 3.1).

Suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnermut tunngatillugu oqaatigineqarpoq, sullitat ataasiakkaat pillugit iliuusissatut pilersaarutiniq ukiunut arlannut atuuttussanik oqartussaasut akuusut qanimut suleqatigiillutik suliaqarsimangitsut, pilersaarummik erseqqissumik allassimassalluni pilersaarutip piviusunngortinnissaanut kikkut ingerlatsinikkut akisussaasuunersut.

Aamma napparsimmavimmut unitsinneqarnermut napparsimmavimmiillu angerlartinneqarnermut atatillugu ataqatigiissaakkamik iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimangitsaq oqaatigineqarpoq.

Sungiusarfiup Aaqap paaqqinniffinnut marlunngorlugu avinneqarnissaa Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup sulissutigaa. Avitsinissaq qanoq ilusilersorneqassanersoq sulii aalajangiunneqanngilaq, soorunami ajornartorsiutaasartut assigiinngitsut eqqarsaasersuutitut ilaatinneqarput. Aaqa tassatuaavoq nuna tamakkerlugu tarnikkut nappaatilinnik sullissititut paaqqinniffiusoq, taamaattumik paaqqinniffik aamma suliaqarfiimmut tunngasunik ilisimasaqarpoq misilittagaqarlunilu, kommunini sullissisunut siunnersuinermit ilitsersuinermit atorineqarsinnaasariaqartunik.

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup, Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup kiisalu Ilinniartitaanermut Ilimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup aqqissugaanik 9.-11. november 2011-imi ataatsimeersuarnermi, ingerlatsiviit assigiinngitsut akornanni pituttorsimanerumik suleqatigiittarnissaq pillugu inassuteqaatit arlallit saqqummiunneqarput. Inassuteqaatit takkua suleqatigiissitamut KANUKOKA-mit pilersinneqartumut ingerlateqqinneqarput, naalackersuisoqarfiilli qulaani taaneqartut peqataapput. Suliaqarfinni tamani pituttorsimasumik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiornissamut siunnersuusiornissaq siunertaavoq, inunntu nassuiaammik matumani pineqartunut aamma tunngatillugu.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ataani suleqatigiissitap, sullitap pinerluttulioratarnissaanik, soorlu kinguaassiuutitigut pinerliinissaanik, ikuallatsitsinissaanik, persuttaanissaanik il.il. tunngavilimmik ernumassuteqartoqartillugu iliuuserisinnaasanik amigaaqarnermik ajornartorsiut pillugu oqartussaasut suliamut attuumassuteqartut tamarmik peqqissaarussamik oqaloqatigiittarnissaat inassutigaa.

Aamma tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinerup, suleriaatsit paaqqinniffiillu kiisalu peqqinnissaqarfiup inunnillu isumaginnittoqarfiup akornanni aqqissuussaaniikkut avissaaqutit oqallisigineqarnissaat pillugu siumut isigisumik suliaqartoqarnissaa, pisariaqarpallu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarnissaa suleqatigiissitap siunnersuutigaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Maannakkorpiaq nalilersorneqarsinnaanngilaq.

3.9.2 Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnerat pillugu immikkut ittumik inatsit

Suliani isumaginninnermut tunngasuni suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnissamut *Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit isumaginninnermi suliaqarfiit pillugit suleqatigiinnissaannut Inatsisartut peqqussutaat nr. 14., 1. november 1982-imeersoq tunngavissiivoq.*

Suliniutinik nutaanik pisariaqartitsineq

Suliaqarfiit assigiinngitsut akornaanni suleqatigiinneq, ilaatigut suliat tarnikkut nappaatilinnut tunngasut pillugit suleqatigiinnerusoq nukittorsarniarlugu Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik aalajangerpoq Inatsisartut peqqussutaat nr. 14-ip allannngortinnissaa sulissutiginiarlugu.

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup, Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup kiisalu Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup aaqqissugaanik 9.-11. november 2011-imi ataatsimeersuaarnermi, peqataasut aamma inassutigaat, oqartussaassuseqarfiit assigiinngitsut suleqatigiinnissaat pillugu inatsit nutarterneqassasoq, suleqatigiinnissamut periarfissat erseqqissarneqarnissaat pisariaqartinneqartoq oqaatigineqarmat, aamma oqartussaasut akornanni suleqatigiinnikkut aaqqiissutissat sullitanik pitsaanerpaamik tapersersuinissamut qulakkeerinnittussat nassaarineqarnissaannut nipangiussimasaqartussaaneq akornutaassanngitsoq oqaatigineqarluni.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Aningaasatigut atugassarititaasut atuuttut iluanni suliap Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfimmi isumagineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

3.9.3 Inissianik pisariaqartitsineq

Inunnut annertuumik innarluutilinnut ikiorsiisarneq pillugu inatsit periarfissiivoq, innarluutillit taakkua namminneq inigisaminni najugaqaannarnissaannut, tassa killilimmik tapersersorneqarlutik nammineersinnaassuseqarpata. Tamanna aamma tarnikkut innarluutilinnut atuuppoq. Annertuumik innarluutillit annertuumillu tarnikkut nappaatillit najugaqarfinnut najugaqatigiiffinnullu nuunnissaq pisariaqartippasuk, kommune pisussaavoq nuunnissaannut neqerooruteqassalluni. Sullitat marluk pisariaqartitsippata, kommune najugaqarfissamik pilersitsisinnaavoq, aamma Naalackersuisut pisariaqarsorigunikku kommune peqqusinnaavaat najugaqarfimmik pilersitseqqullugu.

Nuummit nalunaarutigineqarpoq, "illoqarfissuarmi ajornartorsiutitut" taaneqarsinnaasumik immikkut ittumik ajornartorsiuteqartoqartoq. Assersuutigalugu tarnikkut nappaatilinnut inatsimmik unioqqutitsilluni inissianik attartortitsisarneq ajornartorsiutaavoq – ajornartorsiut, illoqarfinni allani ilisimaneqanngitsoq, pissusissamisuunngitsut taamatut ittut illoqarfinni mikinerusuni paasineqapallattarmata.

Tarnikkut nappaatillit ineqarniarnerannut tunngatillugu ajornartorsiutit maanna annikitsuinnaanerarlugit kommuninit nalunaarutigineqarpoq, taakkunanani sullissisut sullitamik aningaasaqarnerat aqussallugu amerlasuutigut isumaqatigiissuteqarnissamik iluatsitsisaramik.

Inissaaleqisut unitsinneqaraangamik, kommune inissaannik neqerooruteqartinnagu napparsimmavimmit angerlartinneqarneq ajorput. Inissaaleqisut inissaqannginnertik pissutigalugu angerlartinneqarsinnaanngikkaangata peqqinnissaqarfik aalajangersimasumik akiliuteqaqqusisarpoq.

Suliniutinik nutaanik pisariaqartitsineq

Isumaginninnerup iluani inssiassat pisariaqartitanut assigiinngitsunut naleqqussakkat Nuummi sanaartorneqarnissaannik Kommuneqarfik Sermersooq pilersaaruteqarpoq. Ineqarfiit assigiinngitsut tassani pineqarput, tassaasut ilaqutariinnut inissiat, najugaqarfiit kiisalu kisimiittunut inissiat, ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsisoqartillugu sukkasuumik aaqqiisarnissaq siunertarineqarluni.

Sullitat amerlassusaat ilisimaneqanngitsunik ilaqarput, taakkualu sulianik suliarniittunut annertuumik ilungersortitsisarput, sullitat pineqartut tassaapput namminneq ineqarnissamut naleqqutinngitsut, aamma najugaqarfinni mikinerusuni najugaqarsinnaanngitsut. Sullitat taakku, assersuutigalugu nappaamminnik paasinnikkusunnginnerat imaluunniit nakorsaatissaminnik piumasannginnerat pissutigalugit peqqissusaat ajornerulersarpoq, tamatuma kinguneranik ajornartorsiornartumik pissusilersulersarlutik. Inunnik isumaginnittoqarfimmit isumaqartoqarpoq, taama pisoqartillugu

sullitanut pinerluuteqarsimasunut isumaginnittoqarfiup ataaniittunut pinngitsaaliilluni atuisarneq assigalugu atuisinnaanermut inatsisitigut tunngaviusinnaasut amigaataasut. Tarnikkut nappaatillit pillugit inatsimmut nutaamut atatillugu angerlatsitsinermi pisussaaffiliisumik isumaqatigiissusiortoqarsinnaalissaaq / ataqatigiissaarinissamut pilersarusiortoqarsinnaalissaaq (takuuk immikkoortoq 3.2).

Aamma sullitat eqqissisimaffiunngitsunik immikkut malussarissuseqartut eqqaaneqarput, ajornartorsiutillu pilersarput sullitat najugaqarfimmi eqqaamiunut tunngatillugu toqqissisimaffiginngisaanni inissaannik tunineqaraangata. Taama pisoqartillugu sullitat allamik inissaannik pissarsiniunneqartarnerat ajornakusoortorujussuurtut misigineqartarpoq. Taamatut innera kommunillu annerusumik paaseqatigiissutigisariaqarpoq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Qulaajarneqanngilaq.

3.9.4. Tarnikkut nappaatillip isumaginnittoqarfimmut pisariitsumik ikiortissarsiorsinnaanera, suliamik suliarinnineq pisariitsoq

Kommunit innarluutilinnik isumaginninneq 1. januar 2011. miit tigugamikku, innarluutillit pillugit inatsisip aqunneqarnera tassungalu atatillugu aningaasaliissutit akisussaaffigilerpaat.

Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut kommunini sullinneqartut qanoq amerlatiginersut eqqoqqissaartumik naatsorsorneqarsinnaasimangilaq, tassa kommunimi sulianik sulianittittut sulianik allanut tunngasunik aamma suliarinnittarnerat pissutigalugu. Eqqornerusumik naatsorsuisimanerup ataatsip Nuup illoqarfianit nalunaarutigineqartup takutippaa, sulanik suliarinnittut marluusut suliaat innarluutilinnut tunngasut ullumikkut 225-t missaanniittut. Sulianik suliarinnittut ataasiakkaat suliaasa nunami tamarmi amerlasoorujussuunerat qularutigineqanngilaq. Pingaartumik Nuummi sulianik suliarinnittunut, assersuutigalugu orniguttarluni suliaqarnissaaq ajornakusoorsinnaavoq, atugassarititaasut killeqarnerat pissutigalugu. Aatsaat ajorluinnartumik pisoqartillugu, assersuutigalugu persuttaasoqarsimatillugu, toqusoqartillugu aamma ikuallattoqartillugu, pinasuurtumik sullissinerit pisartut oqaatigineqarpoq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Sullissinermi napparsimasup qitiutinneqarnissaa pillugu suliaqarneq suli naammassineqanngilaq, aamma aqqissuussinernut aporfiit suleriaatsimut aqqissuussaaneermullu tunngasut naammattoorneqarlutik.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ataani suleqatigiissitap inassutigaa, kommunini sullissisut amerlassusissaat pillugu malittarisassaliortoqassasoq. Sulianillu suliarinnittut amerlassusaasa qaffanneqarnissaat ilutigisaanik kaammattuutigineqarpoq. Suliamik suliarinnittut immikkut paasisimasaqalernissamut nukissaqarnerulernissaat tamatuma nassatarissavaa, tamannami ullumikkut periarfissaqartinneqanngimmat.

Aammattaaq atuakkamik najoqqutassiamik sullissisunut ilitsersuutissanik imaqartumik sanasoqarnissaa pisariaqassaaq, taamaalilluni sulianik suliarinnittut tarnikkut nappaatillinnik sullissinerminni pitsaanagerusumik sillimanerusalissammata, soorlu aamma sullissisut kisimik pinnatik, allanilli suliaqartut tarnikkut nappaatillinnik isumaginnittartut aqqissuussaaneerusumik piginnaasamikkut qaffassarneqarnissaat pisariaqartinneqartoq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Qulaajarneqanngilaq.

3.9.5 Ilinniagaqarneq suliffeqarnerlu

Ilinniartitaanermut Iisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfimmi suliap killiffia

Inunnut immikkut ittumik pisariaqartitalinnut inatsit atuuttoq aqutigalugu ilinniagaqarnissamik suliffeqarnissamillu neqeroorutit arlaqarput (takuuk ilanngussa 2). Tamakku aamma inunnut tarnikkut nappaatilinnut atuupput. Inatsimmi atuuttumi takusaqarusuttunut innersuussutigineqarpoq www.ipis.gl-mi "Innarluutillit ilinniartitaanermut periarfissaat", aammattaaq taakkua periarfissaat pillugit ilanngutassiat www.sullissivik.gl-mi suliarineqartut takuneqarsinnaalissapput.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Ilinniartitaanermut tunngatillugu inatsisitigit periarfissat tarnikkut nappaatilinnut atorneqarnerisut qanorlu atorneqarnerisut kommuninit ataasiakkaanit paasineqanngilaq.

Aammaarlugu oqaatigineqaqqittariaqarpoq, tarnikkut nappaatillit ataasiakkaat eqqarsaatigalugit ataatsimoortumik ukiunut arlalinnut iliuusissatut pilersaarusiortoqarnissaa pisariaqartoq, iliuusissatut pilersaarutit immikkoortuisa ataasiakkaat piviusunngortinnissaannut ingerlatsivik akisussaaffeqartoq erseqqissumik allassimatillugu, aamma minnerunngitsumik – pisariaqassappat ukiunut arlalinnut atuuttussamik – suliniutit tamarmiusut pillugit missingersuummik suliarinnittoqartariaqarpoq.

Atigassarititaasunik pisariaqartitsineq

Erseqqissarneqanngilaq.

3.10. Tarnikkut nappaatinik innuttaasunut paasisitsiniaasernerup nukittorsarneqarnissaa pillugu inassuteqaat

Nassuiaammit

Tarnikkut nappaateqarneq pillugu paasissutissiisoqartarnissaanik pisariaqartitsineq sulia annertoorujussuursorinarpoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutigalugu kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatit pillugit paasisitsiniaanermi pingaarnertut periaasissaq ilusilersorneqassasoq,
- paasisitsiniaanerit suliniutigineqassasut, paasisitsiniaanernilu atortussat suliarineqassasut, innuttaasut tarnikkut nappaatinik ilisimasaqarnerulernissaat siunertaralugu,
- tarnikkut nappaatit ilisarnaataat, aammalu pitsaaliuinerit katsorsaanerimullu periarfissat atuuttut pillugit paasissutissat innuttaasunit ajornanngitsumik pissarsiarineqarsinnaalersinneqassasut,
- tarnikkut nappaateqarnerup qanoq ittuunera pillugu paasissutissat nutarterneqarnissaat qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup suliaraa "Kalaallit Nunaanni tarnikkut nappaatillit pillugit paasissutissiisarnissamut attaveqatigiittarnissamullu periusissiaq pilersaarummullu siunnersuut". Periusissiami pingaarnertut anguniagaavoq, oqaatsit ajortut atornagit tarnikkut nappaatinut tunngasut pillugit ilisimasat ataqatigiisillugit aqqissuuneqarnissaat, siunertamut naleqqussarneqarnissaat attatiinneqarnissaallu siunertaralugu, nunamut tamarmut atuuttumik paasissutissiisarnermut attaveqatigiittarnermullu periusissiap ineriartortinneqarnissaa. Periusissiami pilersaarutinilu paasissutissat makkununga sammitinneqartut pineqarput: innuttaasut tamarmiusut, inuit tarnikkut

nappaatillit, tarnikkut nappaatilinnut ilaqutaasut kiisalu sulisut inunnut tarnikkut nappaatilinnut avataaniillu suleqatinut tunngatillugu suliassaqtut.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Paasissutissiisarnissaq attaveqartarnissarlu pillugit pilersaarut ukiuni tallimani ingerlanneqassaaq. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup PsykiatriFonden Danmarkimiittoq suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarfigivaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

"Kalaallit Nunaanni tarnikkut nappaatillit pillugit paasissutissiisarnissamut attaveqatigiittarnissamullu periusissiaq 2012-2106" innersuussutigineqarpoq.

Aningaasaliissutitigut pisariaqartitsinermut aningaasaateqarfinit aningaasaliissutit aningaasaliissutillu allat avataaneersut atorniarneqarput, tarnikkut nappaatilinnik suliassaqarfimmi naammassisinnaasat allat sunnerneqannginniassammata.

3.11. Napparsimasunik taakkulu ilaqutaanik ilinniartitsinermut tunngatillugu

inassuteqaat

Nassuiaammit

Nammineq/ilaqutaasup nappaataanut tunngassuteqartunik napparsimasut ilaqutaasalu ilinniartinneqartarnerat, aamma tarnikkut nappaatillit pillugit ilinniartitsinermik taaneqartartoq, pingaaruteqarpoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutugalugu kaamattuutigineqarpoq:

- tarnikkut napparsimasunut aamma ilaqutaasunut tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsinerit sammivilersugaasut pigineqarnissaat qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Skizofrenimik nappaatilinnut A1-imi uninngasunut aamma nakorsaqaarfinni tarnikkut nappaatilinnik sullissivinniitunut tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsinissamik neqeroorutit 2010-mili atuupput. Neqeroorut taanna immikkoortunut arfinilinnut nal. akunnerinik 1-2-nik sivirususilinnut aggugaavoq, aqqissuunneqartarlunilu immikkoortotaqarfimmi tarnip pissusiinik ilisimasalinnit. Sinerissammi pisariaqartitsisoqartillugu napparsimasunut taakkulu ilaqutaannut tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsisarnit peqqissaasut tarnikkut nappaatillit angerlarsimaffiannut orniguttartut isumagisarpaat.

Sinerissammi tarnikkut nappaatilinnut siunnersortit sinerissammi angalagaangamik ilinniartitsinissamik innuttaasunillu ataatsimiitsisinissamik neqerooruteqartarput.

Ilaqutaasunut tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsisarnit suli aalajangersimasumik neqeroorutaasannngillat, ilaqutaasulli neqeroorfigineqartarput nakorsamik sulisumilluunniit allamik napparsimasoq pillugu oqaloqateqarnissamik, tassa napparsimasoq tamatumunnga akuersissuteqarsimappat.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Tarnikkut nappaatit pillugit ilaqutaasunut ilinniartitsisarnit kingusinnerusukkat aallartinneqarnissaa tarnikkut nappaatilinnik sullissivimmit pilersaarutigineqarpoq.

Napparsimasunut ullumikkut najukkaminni ilinniartinneqarnissamut neqeroorfigineqarneq ajortunut telemedicin aqutugalugu tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsinissamik neqerooruteqartalernissaq telemedicinimik neqeroorutip annertusarneqarnissaanut atatillugu kissaataavoq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Maanna aningaasaliissutaasut iluanni tamanna aningaasalerneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Suliassat pingaernerpaatinneqanngitsut

3.12. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasuni ilisimatusarnermut tunngatillugu inassuteqaat

Nassuiaammit

Innuttaasut tarnikkut nappaatit pillugit ilisimasaqarnerunissaat pisariaqartinneqarpoq, minnerunngitsumik meeqqat, inuusuttut utoqqaallu tarnikkut napparsimasut eqqarsaatigalugit, aammattaaq tarnikkut nappaatit inuttut atukkanut atassuteqartarnerat (nappaatinik tunillaassortunik ilisimatusarneq) aamma napparsimmavinni tarnikkut nappaatit pillugit ilisimatusartoqarnissaanik pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugit ilisimasaqarnerunissaat pisariaqartinneqarluni. Tamatuma saniatigut paasisat pissarsiarineqartut qanoq iliorluni pitsaanerpaamik atorneqarsinnaanerisa ilisimatusarfigineqarnissaat pingaaruteqarpoq (piviusunngortitsiniarnermik ilisimatusarneq).

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutugalugu kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatit tarnikkullu peqqissuunerup iluanni ilisimatusarneq aningaasaqarnikkut sulinermilu salliutinneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ilisimatusarnermut aningaasat illikartitaasa, Peqqissutimik ilisimatusarnissamut aningaasaliissutissat, agguanneqarnissaannut atatillugu tarnikkut nappaatit pillugit ilisimatusarnissamut tapiissutinik qinnuteqaatit Kalaallit Nunaanni Peqqissutsimik Ilisimatusarnermut Siunnersuisoqatigiinnit salliutinneqassapput, kisianni 2010-miilli tarnikkut nappaatit pillugit suliniutissanut qinnuteqartoqarsimangilaq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Soqanngilaq

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Suliasaqarfimmut atugassarititaasunik pisariaqartitsisoqanngilaq.

3.13 Tarnikkut nappaatilinnik sulusussanik sulusussarsiniarnermut sulisooreersunillu attassiinnarniarnermut tunngatillugu inassuteqaatit

Nassuiaammit

Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermik suliassaqaqarfiusumi suleqatigiikkuutaat assigiinngitsut amerlanerpaat iluanni sulusussarsiniarneq sulisooreersunillu attassiinnarniarneq nalinginnaasumik ajornartorsiuteqarfiusimavoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqqutigalugu kaammattuutigineqarpoq

- sulinermi atugassarititaasut pitsaasuussasut, suliamut tunngasutigit avatangiisit ineriartorfiussasut, suliffimmi atukkat pitsaasuussasut, suliniuteqarnerup kingussaqaqluarnera misigineqarsinnaassasoq aamma tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi sulinerup ataqqineqarnerunissaa siuarsarneqassasoq,
- suliatigit tapersorneqarsinnaaneq ajornanngitsuussasoq,
- tarnikkut nappaatilinnik sullissineq suliassaqaarfittut pilerinartutut, peqqinnissaqaarfimmilu sulisoqatigiikkuutaanut tamanut tassani sulineq allanngorarflluartutut suliatigullu ineriartornissamut periarfissaqaarfiusutut isigineqarsinnaassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Sulisut annerusumik aalajangersimasumik atorfeqartuunissaat tarnikkut nappaatilinnut immikkoortoaqarfiup sulissutigivaa. Sulisooreersunik attassinniinnartarnek annertusarniarlugu sulisunut tamanut sulinerup naleqassusia pillugu sammisaqartitsisoqarsimavoq, sulisut tamarmik persuttaasarnarup pitsaaliorneqarnissaa pillugu pikkorissartinneqarsimallutik, kiisalu tarnikkut nappaatilinnik Nuummi sullissiviup anguniagai tassungalu sinaakkusiussat nassuiarneqarsimallutik, tamannalu aallaavigalugu suliap pitaassusia nalilersorneqarluni.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Tarnikkut napparsimasunut immikkoortortaqaarfimmi sulisut ajornartorsiutinik aaqqiineq aallaavigalugu katsorsaasarneq pillugu 2012-imi ilinniartinneqarnissaa pilersaarutaavoq. Sulinermi pitsaassuseq tamarmiisoq annertusaqqinniarlugu pitsaassuseq aallaavigalugu sulinissaq tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqaarfiup kissaatigaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Pitsaassutsimut ilusiliussap ineriartortinnissaanut aningaasatigit atugassat namminermut sinaakkusiussat iluini suli nassaarineqanngillat.

3.14. Inuussutissarsiutigalugu sulisut ilinniartitaanerit pillugu kaammattuutit

Nassuiaammit

Ineriartortitsisoqassappat ilinniartitsinermik ingerlatsisoqarnissaa piunasaqaataavoq. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqqutigalugu tikkuarneqarpoq, inuit tarnikkut nappaatilinnik sullissisut ilinniartinneqarnissaa suli pisariaqartinneqartoq.

Makku pisariaqartinneqartut oqaatigineqarpoq:

- isumaginninnikkut ulloq unnuarlu paaqqinniffinni, nakorsaqaarfinni aamma Dronning Ingridip Napparsimmavissuani sulisut tarnikkut napparsimasunik timikkut sungiusaanermi, avataangisilerinermi tarnikkullu napparsimasunik attaveqarfiginnittarnermi uteqqiattunik pikkorissartinneqartarnissaa,
- suliinik ilinniagaqarsimanngitsunut isumaginninnermilu perorsaasunut inunnik tarnikkut napparsimasunik sullitaqartunut suliatigit siunnersuineq ilitsersuinerlu,
- tarnikkut napparsimasunik nakorsaqaarfinni sullissinermi e-learningimik (ilinniarfimmi najuunnani qarasaasiaq atorlugu ilinniarnek) taaneqartumik atuisoqalernissaa,
- peqqinnissaqaarfimmi tarnip pissusiinik ilisimasallit kommunini tarnip pissusiinik ilisimasallit pineqarnerisa pissuseqataanik ilinniaqqinnissamut atugassarititaasunik qulakkeerunneqartariaqartut,
- utoqqaat illuini, napparsimmavinnilu inuussutissarsiutigaugu sulisunut, angerlarsimaffinni ikiortinut, ikorfartortinut ikiortinut ilaqutaasunullu puigortunngorneq pillugu sivikitsumik immikkullu ittumik ilinniartitsineq,

- ilinniaqqinnermik ingerlatsisimaneq aningaasaqarnikkut malugineqarsinnaassasoq.

Suliap killiffia

Ilinniartitaanermut periusissiaq tamarmiusoq Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup ilusilersorlugu suliaraa, taannalu 2012-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqarpoq.

Tamakkua saniatigut eqqarsaasersuutit ataani allassimasut Naalackersuisoqarfinit ataasiakkaanit saqqummiunneqarput:

1. Peqqissutsimut Peqqinnissaqarfimmullu Naalackersuisoqarfik

Tarnikkut nappaatillit pillugit nassuiaatip suliarineqarnerata malitseqartinneqarnera aallaavigalugu Naalackersuisoqarfiup Peqqissaanermik Ilinniartit saaffigivaa, tassani siunertaralugu, inuit tarnikkut nappaatilinnik ikiuisartut immikkut ikorfartortit ilinniagaqarnissaannik neqeroorfigineqarnissaat, tamannami kommuninit annertuumik kissaatigineqarmat. Ilinniartitsinissami inuit tarnikkut nappaatilinnik sullissisut immikkut ittumik anguniagaqarfiupput, tamatumunnga pissutaavoq tarnikkut nappaatillit pisariaqartitaat assersuutigalugu timimikkut innarluutillit pisariaqartitaannit allaanerulluinnarmata. Taamaalilluni nalinginnaasumik ikorfartortit pikkorissarneqartarnerannit ilinniartitsinissaq tamanna allaanerulluinnassaaq. Pikkorissarnerli pilersinneqanngilaq, PKU-mit tapiissutinik pissarsisoqannginnera pissutigalugu.

Peqqinnissaqarfiup iluani peqqinnissamut assistentit qulit Dronning Ingridip Napparsimmavissuaneersut aamma ataaseq sineriammeersoq 2010-mi tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu immikkut ilisimasaqalernissamut ilinniartitaaneq naammassivaat. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi suliasaqarfiit annertusaaffiginerat ilutigalugu immikkut ittumik ilisimasaqalerniarluni pikkorissarnerit neqeroorutigineqartassapput. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi peqqinnissamut assistentit atorfillit tamarmiusut taamatut immikkut ilisimasaqalernissaat anguniagaavoq.

Peqqinnissaqarfimmi tarnip pissusiinik ilisimasalinnik ilinniartitsinermut aningaasaliissutit isumaqatigiissutit malillugit pisarput, soorlu ilinniartitsinissamut tapiissutit suliaqarfimmi tassani ilanngunneqarnissaat innersuussutigineqartoq. Tarnip pissusiinik ilisimasallit peqqinnissaqarfimmi atorfeqarnerminni immikkut ilisimasaqalernissamut ilinniartinneqarnissamik neqeroorfigineqarnissaat periarfissaanngilaq, anguniagaavorli tarnip pissusiinik ilisimasallit akuersissummik tunineqarnissaat immikkullu ilisimasaqalernissamut piginnaanngorsaataasumik pikkorissaasarnernut peqataatinneqartarnissaat.

Nkorsaqaarfinni tarnikkut napparsimasunik sullissinermi telemedicin aqqutigalugu tarnikkut nappaatilinnik sullissinissamut neqerooruteqartarnissaq pillugu pilersaarutinut e-learning ilaatinneqarpoq (takuuk immikkoortoq 3.14.1).

2. Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup ataani suleqatigiissitap nalilerpaa, sulianik suliarinnittut sulinerminnut atatillugu ilisimasassanik ilitsersuutissanillu pissarsinissamut periarfissaat assigiinngitsorujussuusut. Sullissisut sulinerminnut atatillugu ilisimasassatik najukkami tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi amerlasuutigut pissarsiarisarpaat.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik aningaasanut inatsimmut tunngatillugu atugassarititaasut iluanni (konto pingaarneq 30.01.03) tarnikkut nappaatilinnik kommunini sullissisunut suliaticigut piginnaanngorsaataasumik pikkorissaatitsisinnaavoq.

Skizofreni ADHD-lu pillugit IPIS DVD-nik marlunnik kalaallisut oqaasertalinnik sanatitsisimavoq, taakku siullermik nappaatit pillugit ilaqutaasunut sulianillu suliarinnittunut paasissutissatut naatsorsuussaapput, IPIS-ittaaq qaammat ataaseq allortarlugu atuagassiat innarluutilinnut, innarluutillit ilaqutaannut allanullu soqutiginnittunut sammitinneqartut saqqummersittalerpai.

3. Ilinniartitaanermut Iisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfik

Naalackersuisuusimasut ilinniartitaaneq pillugu pilersaarutaata ilaattut inuusuttut, utoqqaat innarluutillillu pillugit suliassaqarfiup iluani sulisut ilinniagaqanngitsut piginnaanngorsarneqarnissaannik immikkut ittumik suliniut, Sulisoqarnermut Inuusutissarsiuutigullu Ilinniartitaanermut Pisortaqarfiup 2007-imi aallartippaa. Immikkut ittumik ilinniartitsinissamik suliniut taanna taaguuserneqarpoq "Ilinniarsimannngitsunik Piukkunnarsaalluni suliniut", ulluinnarni taaneqartartoq PKU. Pikkorissaanerit sammitinneqarnerupput isumaginninnermi peqqinnissaqarfimmilu suliaqarfinni qulaani oqaatigineqartuni ilinniagaqaratik sulisunut, kiisalu ilinniagaqaratik suliffeqanngitsunut suliaqarfiit taakkua iluanni suliffeqalernissamik imaluunniit ilinniagaqalernissamik eqqarsaateqartunut.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Ilinniartitaanermut periusissiaq akuersissutigineqarpat, ilinniartitaanermut periusissiami kaammattuutit/suliassaqarfiit anguniagaqarfiusussat aamma PKU-mit aningaasat Inuusutissarsiuutinut Sulisoqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit aqunneqartunit akuersissutigineqartut atorlugit pikkorissarnerit imminnut ataqatigiinnissaat qulakkeerneqartariaqarpoq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Suliaq naammasitinnagu nalilerneqarsinnaanngilaq.

3.15. Tarnikkut nappaatilinnut eqqartuussaananermikkut unitsinneqarsimasunut tunngatillugu kaammattuutit

Nassuiaammit

Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaananermikkut unitsinneqarsimasut napparsimasunut A1-imut unitsinneqartartunut sanilliullutik amerliartorput, taamatuttaarlu Retspsykiatrisk R3-mi Risskovimiittumi ullut uninngaviusartut amerliartorlutik. Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaananermikkut inissinneqarsimasut tassaapput ataatsimoortut immikkut ittut, tarnikkut nappaateqarajuttut sivisuumik katsorsarneqarnissamik malinnaaffigineqarnissamillu pisariaqartitsisut. Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaananermikkut inissinneqarsimasut ilarpassui sivisuumik uninngasarput – amerlasuutigut ukiuni arlalinni, ilutigitillugu tamangajalluinnarmik atornerluisuupput, amerlanerpaallu angerlartinneqareernerminni tarnikkut inuttullu atukkamikkut annertuumik suliniuteqarfigineqarnissamik pisariaqartitsisarlutik. Taakku ilarpassui A1 imaluunniit paaqqinniffik Aaqa Nuummiittoq aqqutigalugu aniartuaartinneqartarput. Tarnikkut napparsimasut eqqartuussaananermikkut inissinneqarsimasut pillugit immikkoortortaqarfiit assigiinngitsut suleqatigiilluarnissaat pisariaqarpoq.

Ullumikkut tarnikkut allaassuteqartut eqqartuussaananermikkullu Herstedvesterimi parnaarunneqarsimasut 22-t missaanniipput. Taakkua saniatigut inoqarpoq nunatsinni isertitsivimmiittussanngorlugit eqqartuunneqareersimasunik. Pilersaarutit naapertorlugit parnaarussivik matoqqasoq Nuummi sananeqarpat, pinerluuteqarsimasut tarnikkut allaassuteqartut maanna Herstedvesterimiittut pilersaarutit naapertorlugit angerlartinneqassapput, taamaalippat tarnikkut napparsimasunut immikkoortortaqarfiup suliassai amerlanerulissapput. Qulaajaaneq katsorsaanerlu eqqarsaatigalugit taamatut issaaq, soorlu aamma tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqarfimmik matoqqasumik inunnut tarnikkut allaassutilinnut ulorianartunut sivisuumik katsorsarneqartunut uninngavissamik pisariaqarneratut atortorissaarutilersorneqarsimasumik pilersitsisoqarnissaa piumasaqalersussaasoq.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010” aqqutigalu kaammattuutigineqarpoq:

- immikkoortut assigiinngitsut akornanni tarnikkut napparsimasut eqqartuussaaneermikkut inissinneqarsimasut pillugit suleqatigiinneq piorsarneqassasoq annertusarneqassasorlu, pingaartumik kommunimut najugarivitamut nuukkiartuaartitsinermut angerlartitsinissamullu periarfissat eqqarsaatigalugit,
- napparsimasunut taakkununga sulianik ilinniarsimasunut akisussaaffimmik inissiineq ataasiinnarmik paasineqarsinnaasoq aalajangersimasumillu inissisimasoq qulakkeerneqassasoq,
- pinerluuteqarnermiit eqqartuussisoqarnissaata tungaanut aqqut sukumiinerusumik misissoqqissaarneqassasoq, kinguarsaataasunik akunneqarsinnaanerata paasiarneqarnissaa siunertaralugu, aamma pinerluuteqarnermiit eqqartuussisoqarnissaata tungaanut piffissap sapinngisamik sivikinnerpaajunissaata qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu,
- tarnikkut napparsimasunik pinerluuteqarsimasunik sullissinerup Kalaallit Nunaannut nuutsinneqarnissaa kinguartinneqartariaqartoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Qulaani oqaatigineqartutut tarnikkut napparsimasut pinerluuteqarsimasut Risskovimiit angerlartinneqarnissaannut aamma tarnikkut allaassuteqartut eqqartuussaaneermikkullu parnaarussaasimasut Herstedvesterimiit angerlartinneqarnissaannut illuutatigut sinaakkusiussat amigaataapput.

Aamma tarnikkut napparsimasut eqqartuussaaneermikkut inissinneqarsimasut Kalaallillu Nunaanni isertitsivimmiitinnegartut tarnikkut nappaataannik sullissinissamik neqeroorfigineqarnissaat pillugu Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmik isumaqatigiissuteqartoqarsimanngilaq. Pisariaqartitsinerup tamatuma ersiutigivaa, tarnikkut napparsimasut eqqartuussaaneermikkut inissinneqarsimasut Kalaallit Nunaanni isertitsivinnut tamangajalluinnarnut inissinneqarsimanerat, tarnikkullu nappaatinut tunngatillugu immikkut ilisimasallit Nuummi najugaqarlutik. Pisariaqartitsinerup tamatuma ilaa telemedicinik atuinerunikkut naammassineqarsinnaagaluarpoq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Risskovimi immikkoortorta qarfirmiit R3-mit Retspsykiatrip nunatsinnut nuunneqarnissaanut Nuummi tarnikkut napparsimasunut eqqartuussaaneermikkut sivilisuumik inissinneqarsimasunut immikkoortorta qarfiup matoqqasup pilersinneqarnissaa pisariaqartinneqarpoq, (takuum immikkoortuq 3.7), tassa sivilisuumik uninngasunut atortorissaarutitalik, inuiaqatigiinnut akulerutsikkiartuaarneqarnissamut atugassaqartitsisoq kiisalu sulisut ilinniagallit/ilinniartitaanissaat qulakkeerneqassalluni.

Pinerluuteqarsimasut tarnikkut allaassuteqartut Herstedvesterimiit angerlartinneqarnissaannut Nuummi parnaarussivissap nutaap sananeqarnissaa utaqqineqarpoq. Parnaarussat tarnikkut nappaataannut tunngatillugu sullinneqarnissaat tarnikkut nappaatilinnik sullissisartut suleqatigalugit isumagineqassasoq pilersaarutaavoq. Pinerluuteqarsimasut tarnikkut allaassuteqartut qaqutigunnaq unitsinneqartarput, taamali pisoqaraangat immikkoortorta qarfirmut matoqqasumut unitsinneqartarput, aamma sullitanut taakkununga nukissanik annertuumik atuiiffiusunut sinaakkusiussat atugassarititaasullu pisariaqartinneqartut pigineqartariaqarlutik. Atugassat taakkua ullumikkut Kalaallit Nunaanni pigineqanngillat.

Danskit tungaannit oqaatigineqarpoq – suliap suliarineqareersut saniatigut – parnaarussivimmik sanaartorneq aallartinneqareerpat aatsaat, suleqatigiissitamik peqqinnissaqarfiup inissinneqarsimasunik sullissineranik nalilersueqqissaartussamik pilersitsisoqarnissaa kissaatigineqartoq. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik isumaqarpoq angerlartitsinissap aamma sulisut pisariaqartinneqartumik ilinniaqqinnissaat ilinniagaqaaqqinnissaallu eqqarsaatigalugit. Suliassap

tamatuma angerlaanneqarnissaanut sulisussanik naammaginantumik piginnaasalinnik pissarsiniarnissamut periarfissaqarnersoq Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Pisortaqarfiup eqqarsarnartoqartippaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Tamanna suli ilisimaneqanngilaq, nakorsanilli immikkut ilisimasalinnik sulisut amerlinissaat pisariaqarpoq, aamma paaqqutarinninnermik sulisut amerlinissaat taakkualu ilinniartitaanissaannik suliniutit pisariaqartinneqarlutik. Immikkoortumik matoqqasumik attuumassuteqartunik sulisoqartumik peqartoqalernissaata tungaanut uninngatitaalluni katsorsarneqarneq Danmarkimi pisartussaassaaq.

3.16 Tarnikkut napparsimasut atornerluisuusut pillugit kaammattuutit

Nassuiaammit

Napparsimasorpasuit tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermi sullinneqartut atornerluinermik nappaateqartut aamma suussusiliivigineqarsimasuupput. Tamanna Tarnikkut Nappaatilinnut Immikkoortortaqaqfimmil A1-imi tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinnilu sullissinnermi napparsimasut sullinneqartut affaasa missaannut atuuppoq, tarnikkulli nappaatilinnut eqqartuunneqarnermikkut inissinneqarsimasunut tamangajalluinnarnut atuulluni. Atornerluineq tarnikkut nappaammik sukumiisumik katsorsaaniarnermut ulorianartuuvoq. Tarnikkut nappaatilippasuit atornerluisuusut atornerluinnaarsitsiniarluni katsorsaaniissamik neqeroorutip atorinissaa ajornartorsiutigaaq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- atornerluinermut pilertortumik katsorsaaniissamik ataatsimut neqeroorut pitsaanerusoq qulakkeerneqassasoq neqeroorullu ajornanngippat akeqassanngitsaq,
- napparsimasunut tarnikkut nappaatilinnut atornerluinnaarsitsiniarluni katsorsaaniissamik neqeroorut akeqanngitsaq pisariaqartitsineq piosoq aallaavigalugu annertussuseqartoq, inunnullu tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut neqeroorutinit pioreersunit ikiorserneqarsinnaanngitsunut immikkut aaqqissuusassasoq qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqaqfimmil tarnikkut nappaatillit atornerluisuusut qulaajarniarlugit annertunerusumik sammineqalersimapput. Tamatumani tarnimigut nappaatillip atornerluinini pissutigalugu tarnikkut nappaatiminik katsorsarneqarnerminik unitsitsinnarnissaata pinngitsoortinnissaa qulakkeerneqassaaq, aammalu tarnikkut nappaammik katsorsaaniissamik atornerluisuuneq eqqarsaatigineqartussaammat. Tamatuma saniatigut tarnikkut nappaatillit tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsinneranni atornerluineq pillugu oqaloqatigineqartarput.

Tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnik atornerluisunik katsorsaaneq suliaavoq immikkut ittumik iliuuseqarfigineqartartoq, tamannalu pisarpoq tarnikkut nappaatilinnut nakorsaaneq, katsorsaasut allat inunnullu isumaginnittoqarfiup qanimut imminnut suleqatigiinnerisigut.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Ullumikkut tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut atornerluisunut katsorsartinnissamut neqerooruteqanngilaq. Siunissami atornerluisut katsorsartinnissaannik neqeroorutininik ataatsimoortuninik suliartaqarpoq. Tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut katsorsaaniissamik neqeroorutininik ineriartortitsinerup Peqqinnissaqaqfimmigiinnarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Napparsimasunut tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut katsorsarneqarnissamut neqeroorutininik ineriartortitsineq, maanna neqeroorutaasunik annertusaanerussaaq ima immikkut ilinniagalinnit suliarteqartariaqartigalunilu sulisunik/aningaasanillu atuinartigaaq, maannakkut

aningaasaliissutigineqarsimasut sulisullu sulisorineqartut amerlineqartinnagit
ineriartortinneqarsinnaanani atuuttunngortinneqarsinnaananilu.

3.17. Tarnikkut nappaatillit uninngaviata A1-ip illutai pillugit kaammattuutit

Nassuiaammit

Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqrarfiup Kalaallit Nunaanni innuttaasut tamaasa tarnikkut nappaatinik immikkoortortaqrarfimmu unitsitsilluni katsorsaanikkut kiisalu inersimasunik, meeqqanik inuusuttunillu nakorsartitsinerni qulaajaanikkut katsorsaanikkullu kiffartuussarai. Tarnikkut napparsimasut uninngavigisartagaat tassaavoq inersimasunik inuusuttunillu 15-it sinnerlugit ukiulinnik napparsimasunik tassanngaannaq unitsinneqartunik tigooraavik. Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqrarfik immikkoortunut marlunnut avitaavoq, immikkoortumut ammasumut immikkoortumullu talusamut. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqrarfiup A1-ip illutai ullutsinnut naleqqutinngitsut oqaatigineqarpoq. Tassani ingammik pineqarput immikkoortortap taloqqasup illutatigut sinaakkutigisai aammalu immikkoortortami taloqqasumi sulisunut ajutuulernermi qimaaffissat pitsaannerusut amigaataanerat. Siunissami utoqqaat tarnikkut nappaatillit unittartut amerlanerulernissaannik ilimagisaqarnerup napparsimasunut aalaniarnermikkut innarluutilinnut atugassarititaasut immikkoortortaqrarfiup allilernerqarnissaani eqqarsaatigineqartariaqarnerat pisariaqalersippaa. Ombudsmandi 2012-imi upernaakkut tarnikkut nappaatilinnut immikkoortumut A1-mi pulaarnermi kingorna nalunaarutimini illutatigut sinaakkusiussat pillugit oqaaseqarumaarnera naatsorsuutigineqarpoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortaqrarfimmi A1-imi atortorissaarutit ullutsinnut naleqquttumik pitsaassuseqalersinnissaat siunissamilu pisariaqartitat eqqarsaatigalugit qanoq iliorluni pitsannqorsarnerqarsinnaanerisa kingunerisassaannik naliliinermik imaqartumik misissueqqissaarneq aallartisarneqassasoq.

Suliap killiffianik naliliineq

Tarnikkut nappaatilinnut immikkoortortap allilernerqarnissaa Peqqinnissaqarfimmi pilersaarummut pingaarnermut ilaavoq. Suliassaqarfimmi siunissami pisariaqartinneqartussat kaammattuutissalu siunnersuisoq peqatigalugu maanna qulaajarneqarput. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi uninngasunut akuleriaanut 16-inik uninngasoqarsinnaasumik immikkoortortamik, immikkoortortamik ammasumik mikisumik arfinilinnik siniffilimmik aamma immikkoortortamik tarnikkut nappaatilinnut katsorsartinnissamik pineqaatissinneqarsimasunut aqqaneq marlunnik inissalimmik pilersitsinissamik pisariaqartitsisoqarnera tikkuarneqarpoq. Katillugit siniffiit 34-t. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut sulianut tunngatillugu tamanna inissat 18-it tarnikkut nappaatillit Peqqinnissaqarfiup R3-mi Riskovimiittumi maannakkut atorsinnaasai nunatsinnut nuunneqarsinnaalernissaannik isumaqarpoq. Naak nunatsinnut nuussinissaq kissaatigineqaraluaotoq, Suliassaqarfimmut sulisunik amerlasuunik pisariaqartitsiffiusumut sulisussarsiornissamut periarfissat eqqarsaatigalugit Peqqissutsimut Pitsaaliuiner Mullu Aqutsisoqarfik aarleqquteqarpoq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Tarnikkut nappaatillit immikkoortortaqrarfiata allilernerqarnissaanera pilersaarusiornera suli naammassineqanngilaq. Aaqqiissutissap ilusilersorneqareersimasup periarfissaanera piviusunngortinneqarsinnaaneralu 2012-3p ingerlanerani paasinarsissaaq. Nuummi nutaamik isertitsiviliorneqarpoq allilernerqarnissamik pisariaqartitsineq annertuseriarpoq, Herstedvesterimi uninngasutigineqartut isertitsivittaamut nuunneqartussaammata.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Allilerinissamut inaarutaasumik pilersaarut inaarutaasumillu pilersaarusiornera utaqqimaarneqarput.

3.18. Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissineq pillugu kaammattuutit

Nassuiaammit

Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissineq Nuummi (Ikaarsaarfimmi) tarnikkut napparsimasunik sullissinermut aamma sinerissami peqqissaasunik tarnikkut nappaatillit angerlarsimaffiut orniguttartoqarluni aqqissuussinermut ataatsimut taaguutaavoq. Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissineq tarnikkut nappaatilinnut napparsimmavinni uninngasuunngitsunut neqeroorutaavoq. Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissinermit napparsimasunik tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnik akulikitsumik attaveqarfigineqartarnissaminnik tapersorsorneqarnissaminnillu pisariaqartitsisunik nakorsartitsisarluni katsorsaaneq ingerlanneqartarpoq. Nakorsaqaqfinni ataasiakkaani tarnikkut nappaatilinnik sullissinermit napparsimasunik immikkut iliuseqarfigineqartariaqartunik (tarnikkut napparsimasunik eqqartuussaaneermikkut pineqaatissinneqarsimasunik) nakorsartitsisarluni katsorsaaneq aamma isumagineqartarpoq.

Nuummi nakorsaqaqfinni tarnikkut nappaatilinnik sullissineq sinerissami angerlarsimaffinni peqqissaanikkut sulinerup pissuseqatigineruaa. Peqqissaasut angerlarsimaffinnut orniguttartut atorneranni, tarnikkut napparsimasunik nakorsaqaqfinni sullissinermit naleqqiullugu suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinneq annikinnerusarpoq, tamanut akuliutitsinnginnerulluni napparsimasullu pisariaqartitaat qitiutinneqannginnerullutik.

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermit tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-mi kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissineq napparsimasut pisariaqartitaannik aallussiffiusoq anguniarlugu suliniuteqartoqassasoq,
- tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissinermit illunik, inissianik atortorissaarutinillu pisariaqartitsineq ataatsimut misissoqqissaarneqassasoq naliliiffigineqassasorlu, suliallu ilaannik ataatsimoortitsinerup pitsaaqutigisinnaasai naliliiffigineqassallutik.

Suliat killiffianik naliliineq

Tarnikkut nappaatilinnik nakorsaqaqfinni sullissineq nutaanik, pitsaasunik siunissamullu qulakkeerneqarsimanissaannik neriunartunik sinaakkuserneqarput. 2010-mi tarnikkut nappaatilinnik Nuup nakorsaqaqfinni sullissinermit anguniakkat sinaakkusiussassallu suliarineqarput. Suliaq tamanna Københavnimi distriktini tarnikkut sullissinermit siunnersorti suleqatigalugu ingerlanneqarpoq. Nuummumut pilersaarut sinerissami sullisseriaatsimut iliusiliussassatut eqqarsaataavoq.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Peqqissutsimut Pitsaasiuinernullu Aqutsisoqarfik maannakkuugallartoq siunissami nakorsaqaqfinni tarnikkut nappaatilinnik sullissinissamut pilersaarutinik suliat suliaqanngilaq.

Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup nunap immikkoortuini tamani tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup ineriartortinnissaa kissaatigaa, tassunga ilanngullugit atuuffiit avammut sammisut aamma nunap immikkoortuani periarfissat aallaavigalugit suliaqarfiit/suliat akimorlugit sullissineq. Taakkua saniatigut telepsykiatri atorlugu tarnikkut nappaatinut nakorsaanermit siunnersorneqarnissaq/nakorsartitsinermit pitsaanerumik periarfissaqarnissaq kissaatigineqarput. Taakkununga ilutigitillugu Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup sulisussat eqqortunik piginnaasallit sulisussarsiariniarnissaasa suliiinnartinnissaasalu ajornakusoorinissaat isumakuluutigaa.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Atugassarititaasut qanoq annertutigisut pisariaqartinneqassanersut ullumikkut nalilerneqarsinnaanngilaq, suliassamut pilersaarutiniq aalajangersimasunik suliaqartoqarsimannginnera pissutigalugu, aningaasaliissutinulli killissarititaasut atuuttut iluanni suliassat annertunerulernissaat periarfissaqanngitsutut nalilerneqarpoq.

3.19. Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi ilisimasat

Nassuiaammit

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-p suliarineqarneranut atatillugu tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi ilisimasat maannakkut pigineqartut suliaqaqarfimmi suliassat suussusersinissaannut naammanngitsut aamma aqutsinermi sakkutut atorneqarsinnaanngitsut paasinarsivoq.

Kaammattuutigineqarpoq:

- tarnikkut nappaatilinnik suliaqaqarfiusoq sapinngisamik pitsaanerpaamik nakkutigisinnaajumallugu paasissutissat qitiusut suut qulakkeerneqarnissaat nalilersoqqissaarneqassasoq,
- nalilersueqqissaarneq taanna suliaqaqarfimmi tassani paasissutissanik katersinermut tunuliaqutaassasoq, tassanilu paasissutissat qanoq iliorluni qulakkeerneqarnissaat qanorlu naleqartigisutut isigineqarnissaat ilanngunneqassasoq,
- periutsip taassuma qanoq iliorluni piviusunngortinneqarnerinnaanera pilersaarusionneqassasoq,
- suliniutini nutaani tamani suliniutit taakku paasissutissanik pingaarnerusutigut periutsimut naleqqussarneqartarnissaat naliliiffigineqartarnissaallu qulakkeerneqassasoq.

Suliap killiffia

Paasissutissanik annertunerusumik pissarsisinnaaneq paasissutissallu pitsaanerunissaat Kalaallit Nunaanni Peqqinnissaqarfimmi napparsimasunut allattuiffimmik elektroniskiusumik atuutilersitsinermut attuumassuteqarput atuutilersitsinermillu pinngitsuuisinnaanatik. Tarnikkut nappaatilinnut tunngasumik paasissutissat aaqqissuussaasut nalilersoqqissaarnissaat, taakkununga periusissioarnissaq atuutilersitsinissarlu immikkuullarissutut Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmi salliutinneqarsimanngilaq, suliaqaqarfik taanna Peqqinnissaqarfimmi paasissutissat pillugit periusissamut pingaarnerusumut ilaatinneqassasoq isumaqartoqarmat.

Suliniutinik allanik aallarnisaanissamik pisariaqartitsineq

Siunissaq ungasinnerusooq isigalugu Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfik Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik suleqatigalugu qitiusumik paasissutissat sorliit siunissami tarnikkut nappaatinut tunngasunut suliaqaqarfimmi nakkutilliinermi pitsaanerpaamik qulakkeerneqartussat aammalu misissueqqissaarnerup suliaqaqarfik taanna pillugu paasissutissanut periuseqarnissamut tunngavigineqartussap suliarineqarnissaa pillugu sulinissamut pilersaarusiussaaq. Napparsimasunik allattuiffiit elektroniskiusut atuutinneqalernissaannut siunnersuut attuumassuteqarluinnarpoq. Suliaq suli aallarnisarnikuunngilaq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

Paasissutissat qitiusut pillugit suliaq Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfimmit aningaasaliissutit pioreersut iluanni nanginneqassaaq. IKT-mik periusissiaq aqutugalugu napparsimasunik allattuiffinnut elektroniskiusunut qinnuteqaateqartoqarpoq.

3.20. Tarnikkut nappatsaaliuinissaq pillugu kaammattuutit

Nassuiaammit

Tarnikkut nappatsaaliuuitsinermik suliniuteqarnerup ingerlaqqittumik qitiutinneqarnissaata qulakkeernissaanut annertuumik pisariaqartitsisoqarnera tikkuarneqarpoq.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010"-mi kaammattuutigineqarpoq:

- massakkut pinaveersaartitsiniarnikkut peqqissutsimillu siuarsaanikkut suliniutit ingerlateqqinneqassasut,
- tarnikkut peqqissuuneq siuarsarniarlugu tarnikkullu ajornartorsiutit pinaveersaartinniarlugit ataqatigiissaagaasumik annertunerusumillu suliniutit qulakkeerneqassasut, pingaartumik meeqqat, inuusuttut utoqqaallu eqqarsaatigalugit,
- arnat naartusut atornerluisut eqqumaffigineqarnerat annertusineqassasoq, atornerluisoqarneralu paasineqarpat atornerluinermik qaangiisitsiniarluni akeqanngitsumik katsorsaanermut pilertortumik innersuussinissamut periarfissaqassasoq,
- ataatsimoortukkaat immikkut ittumik pisariaqartitsisut eqqumaffigineqarnerat annertusineqassasoq, soorlu: meeqqat tarnikkut timikkulluunniit nappaatilinnik ilaqutariinniluunniit atornerluisuusunik ilaqutaqartut, inersimasut timikkut sivisuumik qanimanartumillu nappaateqartut, inersimasut suliffeqarnermut tunngasunit qimagutinneqarsimasut, atornerluisuusut utoqqaallu allanut attaveqarfeqanngingajattut, kiserliortuusut annaasaqarnermilluunniit misigisaqarsimasut.

Tamatuma kingorna tarnikkut nappaatilinnik sullissisut qulaani pineqartut saniatigut imatut kaammattuuteqarput:

- tarnikkut nappaatilinnik sullissisut pitsaaliuinermit atatillugu suliniuteqarnermut peqataassapput, soorlu assersuutigalugu Psykiatrifondimik suleqateqarnermi, nunani tamalaani pitsaaliuinermit ulloqartitsisarnermi imminornissamullu pinaveersaartitsinermi,
- tarnikkut nappaatilinnik sullissisut inunnet imminoriarsimasunut pitsaaliuiniarluni immikkut ittumik neqeroorutinik suliaqarnermut peqataassapput

Suliap killiffianik naliliineq

Tarnikkut nappaatit pinaveersaartinniarlugit aamma eqqarsartaatsikkut peqqissuseq siuarsarniarlugu tarnikkullu ajornartorsiutit pitsaaliorniarlugit suliniutit, pingaartumik meeqqanut inuusuttunut utoqqarnullu sammititaasut Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup nalunaarusiaani "Kalaallit Nunaanni tarnikkut nappaatit pillugit paasissutissiineq attaveqatigiinnerlu pillugit periusissaq aamma pilersaarummut siunnersuut 2012-2016"-imi (ilangussaq 1) ilaapput.

Naalackersuisoqarfik paasissutissiinerup tungaatigut danmarkimi Psykiatrifondimut suleqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarpoq.

Meeqqanut inuusuttunullu tunngatillugu Inatsisartut 2011-mi ukiakkut ataatsimiinneranni Naalackersuisut meeqqanut inuusuttunullu periusissiamik saqqummiussipput, tassungalu ilanngunneqarsimapput tarnikkut nappaateqarluni inuuniarnermi ajornartorsiutinik pinaveersaartitsineq, aamma meeqqanut inuusuttunullu tarnikkut nappaateqarluni inuuniarnermi ajornartorsiuteqaleratarsinnaasunik paasisaqarniarneq taakkunungalu neqerooruteqarneq, kiisalu meeqqanut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi neqeroorutit.

Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissiami inuusuttunik pinaveersaartitsilluni iliuuseqarfissanut ilaapput "Ilaqutariinnut meerartaartussanut siusissukkut iliuuseqarneq"-mi neqeroorutit ingerlateqqinnissaat annertusarnissaallu. Periusissami atornerluineq aamma qitiutillugu sammineqarpoq – meeqqap tungaanit isigalugu. Angajoqqaat atornerluisuuppata, meeqqat tarnikkut ajornartorsiuteqalersinnaanera qaninnerulersarpoq. Ilaqutariinnik meerartaartussanik inoqutigiinnilu

inersimasortanik atonerluisunik akeqanngitsumik katsorsaaneq 2010-p naaneraniilli "Ilaqutariinnut naartusortalinnut siusissukkut iliuseqarneq"-mi peqataasunut Ilaqutariinnermut Naalackersuisoqarfimmit aningaasaliinikkut qulakkeerneqarsimavoq. Aaqquissuussineq iluatsilluarsimasutut nalilernerqarpoq. Angajoqqaanngortussat katsorsartinnissaminnik pisariaqartitsisut – anaanap ataataallu – neqeroorut atortarpaat. "Meeqqanut inuusuttunullu periusissaq"-mi kaammattuutigineqarsimavoq, inoqutigiit allat aamma atonerluinnermut katsorsartinnissamik neqeroofigineqartarnissaat. Taamaasilluni angajoqqaanngortussat inoqutigiinnilu inersimasortat amerlanersaasa neqeroorut atortarpaat.

Tarnikkut nappaatinik pinaveersaartitsinermit atatillugu eqimattat immikkut ittumik pisariaqartitsisut annertunerusumik nakkutiginnissaat pillugu immikkut ittumik iliuseqartoqarsimannngilaq, meeqqalli tarnikkut napparsimasunit qitornarineqartut tarnikkut napparsimasunik sullissinermi suleqatigisanillu allanit ullumikkut nalinginnaasumik maluginiarneqaleriartorput.

Meeqqanut ataqatigiissakkamik siammasissumillu iliuseqarnerit arlallit tarnikkut peqqissusermut sunnuteqartussat, Meeqqanut Inuusuttunullu Periusissiami ilanngunneqarsimapput matumanilu sukumiinerusumik allaaserineqassanatik.

Suliniutinik allanik pisariaqartitsineq

Ulorianartorsiortutut inissisimasunut tarnikkut nappaatinik pinaveersaartitsinermit ataatsimoortumik iliuseqarnissaq suli amigaataavoq.

Siunissami katsorsaanermit neqeroorutigineqartartussat pillugit suliassaqarfimmi annertunerusumik maanna pilersaarusiortoqarpoq. Atonerluisuinik katsorsaannissamut neqeroorutit malunnaatilimmik annertusinerat pitsanngoriarnerallu Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup 2012-imiit qulakkeerallarpaa.

Katsorsaaneq kisimiitillugu atorneqarsinnaanngilaq. Ilaqutariinni meerartaartussani atonerluisoqarfiusumi ilaqutariinni kalluarneqartuni allanik pisariaqartitanut tunngatillugu iliuseqarnissaq amigaataavoq. Taamatuttaaq ilaqutariit atonerluiffiunngitsumik inuuneqalernissaannik ikorfartuutaasumik iliuseqarfiginnissaannut siunnersuutinik ataatsimut isigisunik amigaateqartoqarpoq. "Ilaqutariinnut meerartaartussanut siusissukkut iliuseqarneq"-rup ataani ataatsimut iliuseriniakkanut aalajangersimasumik killissarititassanik siumut isigisumik pilersitsinissaq sulissutigineqarpoq. Taamatut suliqaarneq kommunit aamma Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfik qanimut suleqatigalugit ingerlanneqassaaq.

Atugassarititaasunik pisariaqartitsineq

2012-imi atonerluinnermit akeqanngitsumik katsorsartinnissamut 2 mio. kr.-inik aningaasaliisoqarpoq. Aningaasaliissutit taakku 2017 tikillugu ingerlateqqinneqartariaqarput.

Taakku saniatigut angajoqqaat katsorsartinneranni meeqqat paaritinneqassappata, nerisaqarnermut, ineqarnermut, ullormusiaqarnermut meeqqanillu paarsinermit aningaasartuuteqartoqassaaq. Aningaasaliissutit taakkua kommuninit akilerneqassapput.

4. Suliap killiffianik inerniliineq

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutugalugu inassuteqaatit arlallit aallaavigalugit suliagarfiit pingaaruteqartut tallimat Inatsisartuni naalackersuinikkut pingaarnerutillugit sammineqarput.

Siulleg tassaavoq tarnikkut nappaatit pillugit nutaamik inatsiseqalernissaq. Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup inatsisiliorneq annertoq tamanna salliutippaa, inatsissiarlu 2012-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqassaaq.

Aappaat tassaavoq tarnikkut nappaatilinnik suliagarfimmi paasissutissanut tunngavissat pitsaanerusut qulakkeerneqarnissaat. Ullumikkut tarnikkut nappaatilinnik suliagarfimmi paasissutissat ikittunnguit annertuumillu pingaaruteqartut pigineqarput, assersuutigalugulu unitsitsinani nakorsiatitsisarnerit pillugit paasissutissiisoqarsinnaangilaq. Suliagarfimmi pitsaassutsimik qaffassaaniarnermut pitsaassutsimillu qulakkeerininniarnermut atatillugu paasissutissat amigaatigineqarput, aammali aqutsisutut sulinermi sakkutut amigaatigineqarlutik. Tarnikkut nappaatilinnik suliagarfimmi paasissutissanik suliagarneq peqqinnissaqarfimmi paasissutissanik pitsaanerusunik qulakkeerininniarnermut nalinginnaasumik attuumassuteqarluinnarpoq, paasissutissat pitsaasut ingerlatsinermilu paasissutissat amigaataanerisa peqqinnissaqarfimmi sumi tamani ajornartorsiutaanerit pissutigalugu.

Maanna suliniutaasut suliniutissatullu pilersaarutaasut sunniutaasa nalilersorneqarnissaannut pitsaanerusumik paasissutissiisarnissaq pisariaqarpoq, taamalu sumiiffinni pitsanngorsaanissamik pisariaqartitsinerpaani isumalluutinik pitsaanerpaamik atuinissap qulakkeerneqarnissaannut pitsaassutsimik suliagarneq qitiulluinnarluni.

Paasissutissanik taakkuninnga pisariaqartitsineq naammassisinnaajumallugu peqqinnissaqarfiup immikkoortortaani tamani napparsimasut pillugit allattuiffiit elektroniskiusut atuutsinneqalernissaat pisariaqarpoq. Napparsimasut pillugit allattuiffiit elektroniskiusut pissarsiarineqarnissaat Paasissutissiinermut Attaveqatigiinnermullu Teknologi 2011-2015 (IKT pillugu periusissiaq)¹ pillugu Namminersorlutik Oqartussat suliniutaannut ilaareerpoq, sulili aalajangerneqanngilaq qaqugu napparsimasut pillugit allattuiffiit elektroniskiusut piviusunngortinneqassanersut.

Pineqartut pingajuat tassaavoq meeqqanut, inuusuttunut utoqqarnullu tunngatillugu suliagarfimmi pitsaanerusunik neqerooruteqartalernissaq. Meeqqanut inuusuttunullu periusissiaq 2011-meersoq meeqqat inuusuttullu atugarisaannut – aamma meeqqanut ajornartorsiuteqalersinnaasunut immikkullu ittumik pisariaqartitsisunut tunngassuteqartoq, pineqartut inunnit amerlanerusunit ukkatarineqalernissaannut patajaattumik tunngavissiivoq. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutugalugu meeqqat inuusuttullu pillugit kaammattuutit, meeqqap inuunerani pitsaanerusumik siusissukkat ajornartorsiutit pillugit iliuuseqarnissamut siunnersuummit ikorfarneqarput, taamaasiornikkut ajornartorsiutit annertunerulissanngimmata. Aammattaaq inuunerup pitsaanerulersinnissaannut tarnikkullu nappaatit pitsaaliorneqarnissaannut periusissiap ilinniartitaanermik atonerluisunillu katsorsaanermik qitiutiisnera pingaaruteqarluinnarpoq. Taamaasilluni meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiami siunniussat piviusunngortinneqarsinnaappata, piffissamut ungasinnerusumut isigaluni nalilerneqarsinnaanngitsumik sunniuteqassapput, aamma tarnikkut nappaatinik atonerluinermillu pitsaanerusumik pitsaaliuinerneq tunngatillugu, kiisalu meeqqat tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisamikkut sullinneqarnissamik pisariaqartitaannik tarnikkullu nappaataannik siusinnerusumik paasinninniartarnermut tunngatillugu.

¹

Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik. ATTAVIGISSAARNEQ - Gode forbindelser. Kalaallit Nunaanni IKT pillugu periusissiaq 2011-2015. Immikkoortoq 1, qupperneq 15.

Taamaattoq Meeqqat inuusuttullu pillugit periusissiami siunniussat piviusunngortinneqarsinnaappata, meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup ullumikkumut naleqqiullugu suli annertunerusunik suliaqarfiulernissaa qularutissaanngilaq. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-mi kaammattuut malillugu 2010-mi, 2011-mi 2012-imilu meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut neqeroorutit amerlineqassapput, tassa nakorsartinnissamut utaqqisut tamakkerlutik isumagineqarsimassallutik, kaammattuutigineqartutullu neqeroorutaasartut maanna nunap immikkoortuinut nuunneqarsimalerput. Aaqjissuussaassuseq pitsaanerulersimassaaq, meeqqat tarnikkut pissusiinik ilisimasalik innersuussummik tigusernermini misissuinerup aallartitsisalerpat, aamma siunnersortip tikeraannginnerani nappaatip suussusia pisariaqarpallu katsorsaaneq pillugit meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaannik isumasioqateqartalerpat. Nassuiaammili meeqqat tarnikkut nappaatillit nakorsaannut innersuussereernerup utaqqisarnerup qaammatit qulingiluat ataallugit appartinneqarnissaa pillugu kaammattuut anguneqassappat, meeqqanut tarnikkut nappaatilinnut siunnersortit meeqqallu tarnikkut pissusiinik ilisimasallit amerlineqarnissaat pisariaqarpoq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu atugassarititaasunik taamatut aningaasaliissuteqarneq pitsaaqquteqassasoq ilimanarpoq. Meeqqat utaqqisut allattorsimaffianniinnissallutik piffissaqanngillat. Nappaatip suussusersineqarnissaanut katsorsaaneqarsimassallu neqerooruteqannginnikkut, meeqqap tarnikkut inooqatigiinnikkullu ineriartornissamut periarfissaqannginneranik akeqassaaq, ilaqutariinnullu annertuumik artukkiisalluni. Tamatum kingorna immikkut atuartitaanermut ikorsiissutinilluni iliuuseqarnerup annertuumik aningaasartuutinngorsinnaavoq.

Aamma utoqqaat pillugit suliaqarfimmi misissuinerit allat "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-p saqqummiunneqareerneratigut aallartinneqarsimapput, misissuinerillu nassuiaammik suliaqarfinnerup pingaaruteqarput ilaatigullu suliaqarfimmut tassunga atatillugu nassuiaammik kaammattuutit siullinngorsimallutik. Tassani pineqarput utoqqarnut tunngasunik suliaqarfimmut periusissiaq, Inatsisartut 2012-imi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqartussa, soorlu aamma puigortunngorneq pillugu nassuiaat 2012-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartoq, kiisalu puigortunngorneq pillugu pilersaarutivik 2013-imi Inatsisartunut saqqummiunneqartussaasoq. Utoqqaat puigortunngornermik saniatigut tarnikkut nappaatinit allanit aamma eqqugaasarput. Taamaammatt utoqqarnut tunngatillugu tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup nukittorsaaviginissaa pissusissamisoortuarpoq. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi utoqqarnut tarnikkut nappaatilinnut nakorsaq maanna atorfeqarpoq, taannattaq sumiiffinni allani aamma suliaqartarpoq. Ttoqqaat tarnikkut nappaatillit nappaataannik suussusersiniaanissamut katsorsaaneqarsimassallu tunngatillugu pisariaqartitsineq maanna iluarsineqarsimatut nalilerneqarpoq.

Pineqartut sisamaanni tarnikkut nappaatilinnik sineriammiittunik katsorsaasarneq pitsanngorsarneqarnissaa pineqarpoq, telemedicin atorlugu nunamit tamarmit nakorsartitsisarnissamik neqerooruteqartalernissap qulakkeerneqarnissaa ilanngullugu. Peqqinnissaqarfik nakorsaqarfinnut 16-inut aggulunneqarsimasoq 1. januar 2011-mi nunap immikkoortuinut tallimanut allanngortinneqarpoq. Nunami tamarmi naleqquttumik neqerooruteqartarnissaa qulakkeerniarlugu suli sulisoqarpoq, tamanna aamma tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi atuuppoq. Sinerissammi tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfinni katsorsaasarneq pillugu sulianik qaffassaaneq nunap immikkoortuinut nussuinerup suliaqarnerup ingerlateqqinneqarnerani ilaatinneqarpoq, suliarli suli naammassineqanngilaq.

Sinerissammi katsorsaasarneq pitsanngorsarlugu suliaqarneq nunami tamarmi telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsartitsisarnissamik pilersaarummit ikorfartorneqarsinnaavoq, tamatumalu ukiut tallimat tulliuuttut ingerlaneranni piviusunngortinneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. 2012-2016-imi nuna tamakkerlugu telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsartitsisarnissamik neqeroorut pillugu nassuiaatip periusissitullu siunnersuutip saqqummiunneqarqammarsup takutippaa, "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinerup tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" pillugu suliaqarnermi takutinneqartumit telemedicin atorlugu nakorsartitsisarnissaa amerlanerusunik periarfissaqartoq.

Ilutigalugu nassuiaatip naammassineqarneraniilli telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsiarititsisarnissamut pisariaqartitat amerlanerungaalersimasut takuneqarsinnaavoq. Pingaartumik tarnikkut napparsimasunut eqqartuussaananermikkut inissineqarsimasunik suliaqarfimmi pissutsit taamatut ipput. Pingaartumik tarnikkut nappaatillit sakkortunerpaamik eqqugaasut katsorsarneqarnerannut atuuttunngortitsineq annertuumik iluaqutaasussaavoq. Telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsiarititsisarnissaq pitsaassutsimut qaffassaataaginnangilaq. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi naatsorsuutigineqarpoq, telemedicin atorlugu tarnikkut nappaatilinnik nakorsiarititsisarnierup annertusarneqarneratigut, ilaatigut aallarussigasuarnerit pinngitsoortinneqassasut, taamalu sipaaruteqartoqassalluni.

Pineqartut tallimaanni napparsimasut ilaqaannut paasissutissiisarnissap aamma ilaqaataasunik ilinniartitsisarnissap qulakkeerneqarnissaa pineqarpoq. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqutigalugu kaammattuutigineqarpoq, tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi paasissutissiisarnissamut periusissiaq aamma attaveqatigiittarnissamut pilersaarut suliarineqassasut. Taakkua manna suliarineqareerput, Peqqissutsimullu Naalackersuisoqarfiup PsykiatriFondenimik Danmarkimiittumik suleqateqalernerq annertuumik isumalluarfigaa, PsykiatriFonden tarnikkut nappaatit pillugit innuttaasunut nalinginnaasunik, kisiannili aamma napparsimasunut, napparsimasut ilaqaannut sulisunullu paasissutissanik assigiinngitsorpasuarunik saqqummiussaqqarpoq. Aamma inuunerup pitsaassusaanut tarnikkullu nappaammik pitsaaliuineranut sunut tamanut tunngasunik PsykiatriFonden suliaqartarpoq. Taamaasilluni PsykiatriFondenimik suleqateqarneq nalinginnaasumik pitsaaliuinermik suliniutinik pisariaqartitsinerup ilaasa naammassinerannut tapertaassaaq.

Suliaqarfiit naalackersuinikkut salliutinneqartut taakkua saniatigut, suleqatigiinnermut ilusiliussap, Maniitsumi ilusiliussatut taagorneqartup, tarnikkut nappaatilinnut imaannaanngitsumik atugaqartunut sammititaasup, nunamut tamarmut atusinneqalernissaanut Naalackersuisut suliniuteqaqqullugit kaammattorneqassasut Inatsisartut 2011-mi upernaakkut ataatsimiinnerminni aalajangerpaat. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmit suliniut atorneqarsinnaasut sakkussatullu pitsaasutut nalilerneqarpoq. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfiup suleqatigiinnissamut ilusissamik, Maniitsumi ilusiliussamut assingusumik, najukkanilu pissutsinut naleqqussagaasumik atuuttussanngortitsinariermik sulinini ingerlatiinnarniarpa.

"Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" pillugu suliaqarnermi naalackersuinikkut pingaarnersiuneq naleqqatut atorneqaraluartoq – qulaani takuneqarsinnaasutut – nassuiaammi kaammattuutigineqartunut tamarluinnangajannut tunngasunik suliaqartoqareerpoq.

Taamaasilluni nassuiaatip malitsigisaanik kaammattuutit sinnerisa ilarpasuinut tunngasunik suliniutinik nutaanik aallartitsisoqarpoq. Tassani assersuutigalugu pineqarput skizofrenimik nappaatilinnut tarnikkut nappaatit pillugit ilinniartitsinissamik neqeroorutip piviusunngortinneqarneranik aamma tarnikkut napparsimasuni timikkut nappaatit maluginiarneqarnerulernissaat pillugu Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfimmi, Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Pisortaqarfimmi aamma Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi suliniutit.

Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup iluani tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullinneqarneranni, tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinerup pitsaanerulersinneqarnissaanut tarnikkullu nappaatillit pillugit suleqatigiinnerup pitsanngorsarneqarnissaanut siunnersuusiorluni annertuumik suliaqartoqarsimavoq. Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaasigut sullissinermi pingaarnertut akisussaaffik Namminersorlutik Oqartussani Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalackersuisoqarfiup, Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalackersuisoqarfiup, Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup aamma Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup akornanni aggugaavoq, sullitanilli ataasiakkaanik toqqaannartumik sullissineq kommuninit najukkamilu peqqinnissaqarfimmit isumagineqartarpoq. Suleqatigiinnermut akisussaananermullu aqqissuussinerup amerlaqisunit akuuffigineqartup kinguneranik suliniutit

aalajangersimasut ikittuinnaat piviusunngortinneqarput, angusassatut kissaatigineqartup angunissaanut killilimmik alloriartoqarluni.

Suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiissitamik pilersitsinissaq Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup 2013-imi sulissutiginiarpaa, suleqatigiissitaq suliaqarfiit akornani nalinginnaasumik suleqatigiinnermut pitsanngorsaataasussanik aalajangersimasunik siunnersuusiussaaq, tassungali atatillugu tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu suleqatigiinneq immikkut aamma isiginiarneqassalluni. Ajornartorsiutit "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010"-p malitseqartinnerani saqqummiunneqartut isiginiarneqarnissaat suleqatigiissitap aammaarlugu sulissutigissavaa – pingaartumik Ilaqutariinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoqarfiup pingaarnertut suliassaatur saqqummiunneqartut eqqarsaatigalugit. Aammattaaq ajornartorsiutit misilittakkallu ukiut kingullit ingerlanerini kaammattuutininik suliarinneqqinnerni saqqummiunneqartut suleqatigiissitap sulinermini ilaatissavai.

Suliassaqarfiit arlaqartut kaammattuutininut ataqatigiissillugit suli suliarineqanngitsut arlaqarput. "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" aqquqatigalugu kaammattuutit amerlassusaat eqqarsaatigigaanni, suliassaqarfiit tamaasa ataatsikkut ilanngunneqarsinnaannginnerat naatsorsuutigineqarsinnaareerpoq. Taamaattoq kaammattuutini anguniakkat tamarmiusut: *pitsaaliuinnermut, misissuinnermut katsorsaaneremullu tunngatillugu tarnikkut nappaatilinnut sullissivimmik atuisunut neqeroorutit qaffasissumik pitsaassuseqartut ajornaatsumik pissarsiarineqarsinnaanerisa, ataqatigiissuunissaasa, sunniuteqaluartuunissaasa piviusumillu tunngaveqartuunissaasa qulakkeernissaat* anguniassagaanni, kaammattuutit tamarmiusut siumut isigisumik nalilersorneqarnissaat qulakkeerneqartariaqarpoq, nalilersuinerullu piffissap qaninnerusup iluani pinissaa qulakkeerneqartariaqarluni. Piffissaq taanna 2013-miit 2017-imut pissasoq toqqarneqarpoq.

Siusinnerusukkut nassuiarneqartutut "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010" tarnikkut nappaatit pillugit ataatsimoortumik isiginnippoq, tamatuma kinguneranik amerlaqisunik annertuunillu kaammattuutitaqarpoq. Nassuiaammi kaammattuutit qanoq malitseqartinneqarsinnaanersut kapitali 5-imi allaaserineqarpoq.

5. Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi sulianik ingerlatitseqqinnissamat 2013-2017-imut pilersaarummut siunnersuut

Piffissami 2013-imiit 2017-imut tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfimmi ukiuni tallimaasuni sulianik ingerlatitseqqinnissamat pilersaarummut siunnersuut pingaarnersiorlugu kapitalimi matumani eqqartorneqarpoq.

5.1 Suliaqarfiit kaammattuutininik naammassisaqarfiusut

Suliaqarfeqarpoq kaammattuutininik naammassisaqarfioreersunik aamma pitsaasumik ineriartornerup attatiinnarnissaa pingaarnersutut siunertarlugu sulianik ingerlatseqqiffiusunik. Tamatumani suliaqarfiit makku pineqarput:

KAAMMATTUUT	AALLARTIFFIK	PILERSAARUTIP NAAMMASSIFFISSAA	ATUUTSITSILERFISSAA NAATSORSUUTIGINEQARTOQ
Tarnikkut nappaatit pillugit nutaamik inatsisiliorneq	2012	2013	2013-2014
Pitsaanagerusumik meeqqanik tarnikkut nappaatilinnik sullissineq - nunap immikkoortuinut agguineq - utaqqinerup sivilunerpaamik qaammatinik qulingiluanik sivilussuseqarnissaa*	2010 2011	2012 2014	
Nuna tamakkerlugu tele atorlugu tarnikkut nappaatilinnut neqeroorut*	2011	2012	Pilersaarut takuuk
Tarnikkut nappaatit pillugit paasisutissiineq (paasisutissiinermi periusissiamik suliaqarneq)*	2011	2012	2017
Utoqqarnut tarnikkut nappaatilinnut neqeroorutit misissorluaggissaarnerat	2010	2011	2011
Najukkami sulisut pitsaanagerusumik suliamut atasumik qaffasinnermik atorfilimmit siunnersorneqarnissaminnut periarfissaqarnissaat	2011	2011	2012 (*tele atorlugu pilersaartut takuuk)
Tarnikkut nappaatillit tarnikkut nappaateqarnerminnut ilutigitillugu timimikkut nappaateqarsinnaanerisa annertunerusumik nakkutigineqarnissaat	2010	2011	Suliassaq ingerlaavartog
Tarnikkut nappaatilinnik suliassaqarfimmut sulisunik pitsaanagerusumik tigumminniinnartarneq aamma sulisussarsiortarneq	2010	Suliaq ingerlaavartog	Suliassaq ingerlaavartog
Skizofrenimik nappaateqartunut aalajangersimasumik neqerooruteqartarnissap qulakkeerneqarnera	2010	2010	2010
Inuusuttunut nakorsiarnissamik neqeroorutit	2010	2011	2012

*aningaasaliissutit apeqqutaallutik atuutsitsilerneq.

Immersugaq 5.1 Kaammattuutit piviusunngortinneqartut

Peqqissuseq pillugu ilisimatusarnermut aningaasaliissutissat *Tarnikkut nappaatit aamma tarnikkut peqqissuseq pillugit ilisimatusarneq*-mik taaneqartut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup aningaasaliissutigisartagai aqqutigalugit, suliniutit tarnikkut nappaatinut tunngasut aningaasaaliiffiginissaat salliutinneqarsinnaapput.

5.2. Suliassa qarfiit, kaammattuutaasa periusissanut suliniutinulluunniit allanut nuunneqarsimasut

Qulaani oqaatigineqareersutut suliassa qarfiit ilaanni kaammattuutit ilaat periusissanit suliniutinillu allanit qaangerneqarsimapput. Taamaasilluni kaammattuutit ilaannut tunngatillugu suliassap ingerlaqqinnissaata periusissat allat ataanniinnissaa pissusissamisoorneruvoq.

Tassani pineqarput meeqqat inuusuttullu pillugit suliassa qarfik, pingaartumik *Meeqqanut inuusuttunullu ulorianartorsiortunut piaartumik paasisaqarniarneq, iliuuseqarneq pitsaanagerusumillu suleqatigiinneq, Inuusuttut killiffiat tunngavigalugu ikiorsiinissamik, ikorfartuinissamik oqaloqateqartarnissamillu neqeroorutit aamma Inuusuttunik tarnikkut nappaateqarlutik inuttut atukkamik ajornartorsiuteqartunik piaartumik paasisaqarniarneq neqeroorutillu pitsaanagerusut uppersarnissaat* pillugit kommuninik suleqateqarneq, ullumikkut Meeqqat Inuusuttullu pillugit Periusissiami ilanngunneqarsimapput, kaammattuutillu suliareqqinnissaat pissusissamisuuginnartumik tassaniippoq.

Aamma ilinniartitaanermut periusissiamit iliusissatut pilersaarutinik aalajangersimasunik takkuttoqarnissaanut ilinniartitaanermut periusissiap utaqqisariaqarnera pissusissamisuuginnarpoq. Tamatumani kaammattuutit tulluuttut pineqarput: *Ilinniartitsinermut tunngasunik suli nukittorsaaneq aamma Puigortunngortunik sulisunut, sulisunut utoqqaat illuiniittunut, napparsimavimmi sulisunut, angerlarsimaffinni ikiortinut aamma ikorfartuisunut qanigisanullu sivikitsumik aalajangersimasumillu ilinniartitsineq.*

Utoqqaat pillugit suliaqarfiusumi *Utoqqarnut inissaqarniarnikkut paaqqutarineqarnissamullu periarfissanik nalilersueqqissaarnissamik* kaammattuutip utoqqaat pillugit periusissamut puigortunngortullu pillugit pilersaarummut pissusissamisuuginnartumik ilanngunneqassapput.

Taakkununga ilutigitiillugu kaammattuutit uku: *Peqqinnissaqarfimmi tarnip pissusaannik ilisimasallit ilinniaqqinnissaminnut immikkullu ilinniagalittut ilinniaqqinnissaminnut aningaasaaliiffigineqarnissaat qulakkeerneqartariaqarpoq aamma Ilinniaqqissimanagerup aningaasaqarnikkut malugineqarsinnaasariaqarnera* tassaasariaqarput taamatut aalajangersimasunik suliaqartut pillugit aningaasarsiatigut atorfinitsitaanermilu atugassarititaasut pillugit isumaqatigiinniarnernut attuumasuteqartut.

5.3 Suliap ingerlateqqinnissaa

Kaammattuutit suliarelugit suli aallartinneqanngitsut naammassineqanngitsulluunniit pissusissamisuuginnartumik ikittuinnaapput. Kaammattuutit ilaat peqqinnissaqarfiup akisussaaffigai, pingaartumik Peqqissutsimut Pitsaaliuinerumullu Aqutsisoqarfiup akisusaaffigalugit, allat tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaat pillugit suleqatigiinnermut neqeroorutinullu tunngasunik suleqatigiinnermut attuumasuteqarput, kingulluillu tassaapput tarnikkut nappaatillit eqqartuussaaneermikkut inissinneqarsimasut pillugit kaammattuutit.

5.3.1 Peqqinnissaqarfiup ataani kaammattuutit

Kaammattuutit, suliaqarfiup taassuma ataaniittut tassaapput:

- Tarnikkut nappaatilinnik siunissami sullissinissamut periusissaq
- Tarnikkut nappaatinut nalinginnaanerusunut tunngatillugu neqeroorutit assigiissitaartut ajornanngitsumillu pissarsiarineqarsinnaasut qulakkeernissaat
- Nunap immikkoortuini siunissami pisariaqartitsinissap nalilersoqqissaarnissaa missingersornissaalu
- Tarnikkut nappaatilinnik suliaqartut illuutitik pisariaqartitsinerisa nalilersoqqissaarnissaat
- Atornerluinermit pitsaaliuineq ulorianartorsortutullu inissisimasut qitiutillugit pitsaaliuinermit suliniuteqarneq
- Nappaatinik maluinik suussusersiffigineqarsimasut atornerluinerannik katsorsaaneq
- Tarnikkut nappaatilinnut aamma skizofrenimik nappaateqartunut ilaqutaasunullu tarnikkut nappaatit pillugit ilinniarnissamut aalajangersimasumik neqerooruteqartarnissap qulakkeerneqarnissaa

Taakkua saniatigut napparsimasut pillugit allattuiffiit elektroniskiusut eqqunneqarnissaannut kaammattuut uunga tunngasoq utaqqimaarneqarpoq: *Tarnikkut nappaatilinnut tunngatillugu paasissutissat pillugit qanoq periuseqarnissaq aammalu atuutsitsilernissamik pilersaarussiaq.*

Tunngavigisaaq

Nunap immikkoortuinut agguataarinerup ilutigigitisaanik peqqinnissaqarfimmi suliassanik akisussaaffinnillu agguataarineq allanngorpoq. Nunap immikkoortuinut agguataarinermit eqqarsaatit neqeroorutit pitsaassukkikkut qaffasissusaasa nuna tamakkerlugu assigiissuunissaasa qulakkeerneqarnissaat. Anguniagaq taanna "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010"-mi aamma ilaatinneqarpoq.

Suliap piareersarnera

Kaammattuutit pillugit suliap ingerlaqqinnerani suliaq pingaarnaq tassaavoq *Tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfiusumi siunissami sulinnissamut periusissaq*, tassunga ilaallutik *Tarnikkut nappaatit nalinginnaasut eqqarsaatigalugit assingiaanik pissarsiariuminartunillu neqerooruteqarnissamik qulakkeerineq* aamma *Nunap immikkoortuini tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi siunissamut pisariaqartitassanik nalilersueqqissaarneq missingiinerlu*. Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup suliap tamatumaa 2013-2014-imi naammassinissaa 2014-imiillu 2017-imut atuutsinneqarnissaa naatsorsuutigaa.

Taakkua saniatigut Peqqissutsimut Pitsaaliuinernullu Aqutsisoqarfiup ataaniippoq *Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi illuutitik pisariaqartitsinermit nalilersueqqissaarneq*. Suliaq tamanna aallarnisarneqareerpoq, naatsorsuutigineqarporlu tarnikkut nappaatilinnik sullissinermi illuutitik pisariaqartitsinermit pilersaarutit 2013-imi naammassinissamut, tassunga ilanngullugu Dronning Ingridip Napparsimmavissuani Tarnikkut Nappaatilinnut Immikkoortortaqarfik.

Nappaatinik marluinnik suussusersiffigineqarsimasunut neqeroorutitut tunngatillugu piffissalersuimunaappoq. Suliassaarfik taanna pingaarteqarpoq, tarnikkut nappaatillip atornerluineratigut tarnikkut nappaataa katsorsassallugu ajornakusuulersarmat. Tarnikkut nappaatilinnik sullissisut tungaannit tamanna eqqumaffigineqarpoq, taakkualu aamma napparsimasuutimik atornerluinerat qulaajartarpaat, kisianni maannakkuugallartoq tarnikkut sakkortuumik nappaatilinnut katsorsartinnissamut periarfissat atornerluisunik katsorsaanermit neqerooruteqartut pioreersut akornanni periarfissaqaranilu aningaasassaqaartinneqanngilaq.

Atornerluinermik pitsaaliuineq ulorianartorsiortullu qitiutillugit pitsaaliuineramik suliniuteqarneq sulisut suliassaqarfillu akimorlugit suliassaavoq. Suliap ilai tarnikkut nappaatillit pillugit suliassaqarfiup iluani sularineqarsinnaasut sularineqartussaasullu tassaapput, tarnikkut nappaatit pillugit paasissutissanik attaveqaaqatigiinnermillu qulakkeerinninneq pilersaarutigineqareersoq (takuuk immikkoortoq 5.1) aamma imminortarnerup pitsaaliorneranik suliniummut Paarisap akisussaaffigisaanik ingerlanneqareersumut suleqataanikkut imminortarnermik pitsaaliuineq. Suliaq tamanna aallartinneqareerpoq. Ulorianartorsiortunut suliniuteqarnermi meeqqat immikkut ittumik ilaatinneqassapput, taakkualu Meeqqat Inuusuttullu pillugit Periusissami ilanngunneqarput, minnerunngitsumik ilaqutariinnut meerartaartussanut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut siusissukkut suliniuteqarnermut atatillugu suleqatigiinnermi ilaatinneqarlutik. Taakkua saniatigut inoqarpoq taamaallaat isumagineqarnissamik tarnikkullu ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisunik. Taakkua annermik kommunimit akisussaaffigineqarput.

5.3.2 Tarnikkut nappaatillit eqqartuussaanikkut inissinneqarsimasut pillugit kaammattuutit:

Tarnikkut nappaatillit eqqartuussaanikkut inissinneqarsimasut pillugit kaammattuutit pillugit suliaqartoqarsimanngilaq. Oqaatigineqartut tarnikkut napparsimasunik R3-mit Riskovimiittumit Kalaallit Nunaannut angerlartitsinissamut, tarnikkut nappaatilinnut Nuummi immikkoortortamik matoqqasumik sivisuumik uninngasariaqartut uninngavigisinnaasaanik, inuiaqatigiinnut akuleruteqqinnissamut piareersarfiusinnaasumik pilersitsinissaq pisariaqassaaq, aammalu sulisut pisariaqartinneqartunik ilinniartinneqarnissaat/ ilinniagaqarsimanissaat qulakkeerneqassasoq. Tarnikkut pissutsimikkut allaassuteqartut Herstedvesterimit Kalaallit Nunaannut angerlartinneqarnissaannut pinerluuteqarsimasunik inissiisarfissap nutaap Nuummiittussap sananeqarnissaa utaqqineqarpoq. Tarnikkut allaassuteqartut pinerluuteqarsimasut qaqutigunnaq unitsitaasarput, unitsitaagaangamilli immikkoortortamut matoqqasumut, sullitanik takkuninnga tamaviaarnaqisunik katsorsaannissamut avatangiisiligaasumut atugassaqartitaasumullu unitsinneqartarput. Periarfissat tamakku ullumikkut Kalaallit Nunaanni pigineqangillat.

Tarnikkut nappaatillit pinerluuteqarsimasut Riskovimit Kalalalit Nunaannut angerlartinneqarsinnaaqullugit, Tarnikkut Nappaatillit Immikkoortortaqaafianni A1-imi periarfissat annertusarnissaat tarnikkut nappaatilinnik suliaqarfiup tungaanit siunnersuutigineqarsimavoq. Tamatuma siunissaq ungasinnerusoq isigalugu pinissaa qularutigineqassanngilaq, maannali tamatuma aningaasatigut suleriaatsikkullu qanoq sunniuteqarnissaanik suli sukumiisumik nalilersueqqissaartoqanngilaq, piffissallu ungasippallaanngitsup ingerlanerani tamatuma ilumut pisinnaaneramik nalilersueqqissaartoqarani. Napparsimasunik taakkuninnga innarleruminareersunik angerlartitsinissaq, sivikinnerpaamik ukiunik tallimanik sioqqutsilluni piareersarneqartariaqarpoq.

Tarnikkut pissutsimikkut allaanerussuteqartut pinerluuteqarsimasut parnaarussaannermik eqqartuunneqarsimasut Herstedvesterimiittut Kalaallit Nunaannut angerlartinnissaannut pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfissamik nutaamik Nuummi sanasoqarnissaa utaqqineqarpoq. Taamatut angerlartitsinerup kingunerinik erseqqinnerusumik nalilersueqqissaarnernut peqqinnissaqarfiup akuutinneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Tarnikkut nappaatillit pinerluuteqarneranniit eqqartuunneqarnissaminnut utaqqisarnerat ullumikkut sivosoorujussuuvoq. Eqqartuussinissamut atatillugu tarnikkut pissutsimik nakorsanit naliliineq sivisuumik utaqqisarnermut qanoq annertutigisumik sunniuteqartarnerasoq ilisimaneqanngilaq. Tamanna politiit eqqartuussiviillu suleqatigalugit paasiniarneqartariaqarpoq, assersuutigalugu misissuinikkut.

Suliap pilersaarusionera

Peqqissutsimut Naalackersuisoqarfiup ataani suleqatigiissitanik arlalinnik, tarnikkut napparsimasut eqqartuussaasimasut pillugit ajornartorsiutaasinnaasunik tamanik ataatsimoortumik nalilersueqqissaartussanik pilersitsisoqarnissaa kaammattuutigineqarpoq, aamma peqqinnissaqarfiup neqeroorutai, angerlartitsineq il. il. nalilersoqqissaarneqassallutik

Suliap 2013-imi aallartinneqarsinnaanissaa naatsorsuutigineqarpoq, 2014-imilu naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarluni.

Taamaalilluni parnaarunneqarnermik eqqartuussaasunik Herstedvesterimiittunik pineqaatissinneqarsimasunik inissiisarfimmumut nutaamut Nuummiittumut angerlartitsinissamut suliaq toqqaannartumik attuumassuteqartussaavoq.

5.3.3 Tarnikkut nappaatillit inuttut atugarisaat pillugit suleqatigiinneq neqeroorutillu pillugit sulinerup ingerlaqqinnissaa

Kaammattuutit, aamma suliamut tamatumunnga siumut isigisumik ilaasut tassaapput:

- Inuusuttunut tarnikkut nappaatilinnut inuttut atugarisatigut neqeroorutimik pisariaqartitsinermik qulaajaaneq
- Tarnikkut nappaatillip inunnik isumaginnittoqarfimmumut ikiortissarsiornerata ajornaatsuunissaata qulakkeerneqarnissaa
- Tarnikkut nappaatillit piginnaanngorsaqqinnissamut, suliassaqqarnissamut, suliffimminnik attassiinnarnissamut sulileqqinnissamulluunniit periarfissaannik pitsanngoriaataasinnaasut misissornerat
- Tarnikkut nappaatillit inissisimanagerat ataatsimut isigalugu suliassaqqarfiit akimorlugit suleqatigiinnerup nukittorsarnissaa
- Tarnikkut nappaatilinnut inissianik najugaqatigiiffinnillu pisariaqartitsinerup nalilersoqqissaarnera iliuusissatullu pilersaarusiorneq
- Tarnikkut nappaatillit inuttut atugaat pillugit Namminersorlutik Oqartussat kommunillu suleqatigiinneranni pisariaqartinneqartanik nalilersueqqissaarneq
- Tarnikkut nappaatillik pillugu suliamik suliarinninneq najukkami suliamik suliarinnittumut ajornaatsunngorlugu, aamma siunnersorneqarnissaminik ujartuisinnaanera ajornaatsunngorlugu aaqqissuunneqassaaq

Tunnngavigineqartoq

Tarnikkut nappaatillit pillugit suleqatigiinneq tarnikkullu nappaatilinnut isumaginninnikkut neqeroorutit namminermik killileruminaassutigisaminnik sorpassuarnik akoqarput.

Siullertut, suleqatigiinneq suliassaqqarfiit immikkoortortaqqarfiillu assigiinngitsut akimorlugit pisarpoq, aammalu kapitali 4-mi oqaatigineqartut, Namminersorlutik Oqartussat naalackersuisoqarfii sisamanit ikinnerunngitsut KANUKOKA-lu pingaarnertigut suleqatigiipput, tamatumalu saniatigut kommuni tamani suliat suliarineqarneranni suleqatigiillutik, minnerunngitsumillu kommunini ingerlatsiviit assigiinngitsut kiisalu najukkani peqqinnissaqqarfiit suleqatigineqarput.

Aappaattut, tarnikkut nappaatillip ataatsip pisariaqartitai inummumut tassunga attuumassuteqartut isigineqartariaqarput, tarnikkullu nappaatilinnut inuttut atugarisatigut neqeroorutit tiguinnariaaneq ajorput, kisiannili assigiinngissitaartorujussuusinnaallutik. Tamanna neqeroorutit assigiinngitsut amerlassusaannut, sulianik suliarinnittut ataasiakkaat taakkuninnga ilisimanninnerannut, tarnikkut napparsimasunut ataasiakkaanut neqeroorutit ataqatigiinnissaannut annertuumik piumasqaateqarfiuvoq, minnerunngitsumillu suliap aalajangersimasumik ingerlanneranut, tassalu neqeroorutit qanoq iliorluni piviusunngortinneqarnerat atuunnerallu eqqarsaatigineqarlutik.

Suliap piareersarnera

Suliaq uterfigeqqittarlugu ingerlanneqartussaassaaq naatsorsuutigineqarporlu 2013-imiit 2017-imut piffissaq tamaat ingerlanneqassasoq. Suliap immikkoortua siulleq tassaassaaq tarnikkut nappaatilinnut inuttut atugarisatigut neqeroorutit sunik imaqarsinnaanerannik sunillu imaqartariaqarnerannik pingaarnerusutigut killiliineq, aamma tarnikkut nappaatillit pillugit suleqatigiinnermut sinaakkusiussat sularinerat. Taamatut suliaqarneq suliaasaqarfimmi inatsisiliornermik suliaqarnermut pingaarnerusutigut attuumassuteqarpoq, pingaartumik *Oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit isumaginninnermi suliaassat pillugit suleqatigiinnissaannut Inatsisartut peqqussutaat nr. 14, 1. november 1982-meersup* nutarterlugu sularineranut atatillugu. Suliap taassuma 2012-imi sularineqarsinnaanera naatsorsuutigineqarpoq.

Tamatuma kingorna taamatut killiliineq suleqatigiissitamit ataatsimit suleqatigiissitanilluunniit arlalinnit, akisussaaffeqarfiit suliaasaqarfiillu akimorlugit kaammattuutit taakkualu kingunerisinnaasaannik piviusunngortitsisussanit atorineqarsinnaassaaq. Suliap taassuma 2012-imiit 2016-imut ingerlanissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Taamaasilluni suliap neqeroorutit periarfissaqarnerup ersarissarnissaanik aammalu 2016-imi aalajangersimasunik suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarnissaanik kinguneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

5.4 Naliliineq

Nassuiaat manna tassaavoq "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010"-mi kaammattuutit malitseqartitsilluni killiffimmik naliliineq aamma 2013-imiit 2017-imut sulinerup ingerlateqqinnissaanut pilersaarummut siunnersuut. Tarnikkut nappaatilinnut suliaasaqarfik annertooujussuuvoq, aammalu kaammattuutit, suliniutit suliaasaqarfimmi siumut isigisumik suliaqarneq assigiinngitsorpasuaarnik imaqarput soqutigisaqatigiippasuaarnillu akuutitsillutik.

Taamaattumik suleriaqqinnissamut pilersaarutit akuerineqarneranut atatillugu, "Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat 2010"-p malitseqartinneranik sulinerup nalilerneqarnissaanut siunnersuusiortoqassasoq naggasiullugu siunnersuutigineqarpoq.

Ilanngussaq 1

”Tarnikkut nappaatilinnik sullissinnermut tunngasut pillugit nassuiaat, 2010”-p malitseqartinneranut tapiliusaaq, inunnut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut neqerooruteqarnissamut periarfissat

Ilinniartitaanermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfiup tarnikkut nappaatillit pillugit nassuiaammut ilanngussaata matuma, inunnut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut neqeroorutaasinnaasut arlallit, ullumikkut inatsit atuuttoq aqputigalugu kommuninit aqqissuunneqarsinnaallutillu neqeroorutigineqarsinnaasut takutippai. Assersuutigalugu inuusuttunut inersimasunullu atuarniarnermik allanniarnermillu ajornartorsiutilinnut, ADHD-mik nappaatilinnut, eqqarsartaatsikkut ineriartornermi ajoqutilinnut, qaratsamikkut ajoqusersimasunut imaluunniit meeqqat atuarniannit soraarummeersimanermut uppernarsaammik amigaaqartunut neqeroorutit.

Suliaqarfiit assigiinngitsut iluini inatsisit innarluutilinnut innuttaasunullu allanut, ingerlariaqqinnernik immikkut ittumik aqqissuussanik pisariaqartitsilersimasunut ilinniartitaanerup ingerlaasissaanik, sulinermik misiliisitsinissamut, nikerartumik sulisinnaalersitsinissamut il.il. aqqissuussinissamut periarfissarpassuaqartitsippot. Inunnut ataasiakkaanut ataatsimoorussanik ukiunut arlalinnut iliuusissatut pilersaarusiortoqarnissaa pingaaruteqarpoq, , tassani ingerlatsivik iliuusissatut pilersaarutit ilaannik ataasiakkaanik akisussaaffeqartoq erseqqissumik allassimassalluni, minnerunngitsumillu – pisariaqassappat ukiunut arlalinnut – suliniutit tarmiusut pillugit missingersuusiortoqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Aamma inersimasut meeqqanik suli atualinngitsunik sullissisut tamaasa ilanngullugit suleqatigiissitaliorsinnaanermut inatsit periarfissiivoq, taamaalilluni meeqqanut immikkut ittumik pisariaqartitsisunut tamanut siusissukkut suliniuteqartoqarsinnaaqqullugu.

Suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinneq:

Suliaqarfiit akornanni suleqatigiinneq erseqqissarneqassaaq, tassa meeqqanut, inuusuttunut inersimasunullu immikkut ittumik pisariaqartitsisunut suliniutinik assigiinngitsunik pilersaarusiornermi suliaqarfiit akornanni suleqatigiilluarnissaaq pinngitsorneqarsinnaanngimmat.

Innarluutilinnik aamma innarluuteqanngitsunik ilinniartitsineq, ikiofartuineq, sulisitsineq, piginnaanngorsaqqiineq il.il. pillugit inatsisit tamarmiusut aqunneqarnerannut akisussaaffik kommunit ullumikkut tigummivaat, tamaasilluni akisussaaffik innuttaasunut qanittumiitinneqarluni. Taamaattumik meeqqanut, inuusuttunut inersimasunullu pisariaqartitsisunut qanoq iliorluni pitsaanerpaamik ikorfartuisoqarnissaata qulakkeernissaa pillugu kommunini nassuiaatinik peqartoqarnissaa tamatumunnga atatillugu pingaaruteqarpoq. Tamatumani meeqqat suli atualinngitsut, atuartut, atuarniup avataaniittut atuartussaaitaanermillu qaangeereersut eqqarsaatigineqarput.

Kommunalbestyrelsit tamarmik suliaqarfiit akornanni suleqatigiinneq pillugu malittarisassaliussapput. Kommunimi suliat isumaginninnermut tunngasut suliarineqartarnerannut malittarisasat tunngasuussapput. sulianut tunngassuteqartut. Peqqinnissaqarfimmit, meeqqat atuarniannit aamma isumaginnittoqarfimmit sinniisunik akuttunngitsumik ataatsimeeqateqartarnissaaq malittarisasat minnerpaamik imarissavaat. Aammattaaq politiit, pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfik suliffissarsiuussisarfillu suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnermut peqataasinnaapput.

Suliat meeqqanut inuusuttunullu, innarluutilinnut kiisalu inunnut inuuniarnermikkut inuusutissarsiorniarnermikkullu ajornartorsiuteqartunut tunngasut suliarineranni oqartussaasut **sapinngisamik pitsaanerpaamik aalajangiinissaminnut tunngavissaqalernissaat** suliaqarfiit

akimorlugit suleqatigiinnermi siunertarineqarpoq. Tamanna **paasissutissanik isumassarsianillu parlaateqatigiittarnikkut** ingerlanneqatarpoq. Aammattaaq **pisortatut oqartussat ataasiakkaat suliniutaat ataqatigiissaarneqassapput**. Kommuni inunnik isumaginnittoqarfiata allatsitut suliasat isumagissavai.

Suliaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnerup saniatigut, kommunip pisariaqartitsineq naapertorlugu **meeqqat ataasiakkaat suli atualingitsut pillugit suliaqarnermut tunngatillugu suleqatigiissitaq** pilersissinnaavaa. Meeqqanik ataasiakkaanik sullissinnermut inuit ataasiakkaat akuusut suleqatigiissitami inuttaasinnaapput. Assersuutigalugu ulluunerani angerlarsimaffimmini paaqqinnittartut, perorsaasutut ilinniarsimasut, tarnip pissusiinik ilisimasallit, peqqinnissaqarfimmi sulisut, inunnik isumaginnittoqarfimmi sulisut kiisalu angajoqqaat.

Pikkorissaanermik ingerlataqarneq

Inuup **annertuumik innarluutillip**, innarluutillip ilaqutai, ikorfartortai allallu **pikkorissaanernut peqataasarnissaannut** ikorsiisoqarsinnaavoq, pikkorissaaneq inuup annertuumik innarluutillip ulluinnarni inuuneranik pitsannguissasoq kommunip nalilerpagu.

Pikkorissaanermik ingerlatanut ikorsiissutit tassaasinnaapput pikkorissaanermut akiliutit, angalanermut najugaqarnermullu aningaasartuutit kiisalu sulinermi isertitassaraluanik annaasaqarnermut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit taarsiissutit.

Suliasaqartitsineq

Inummut **annertuumik innarluutilimmut**, suliffeqarfeqarfimmi sulilernissamut **neqeroorfigneqarsinnaanngitsumut, naleqquttumik sammisassaqartitsinissamik neqerooruteqarnissaq** kommunip isumagisariaqarjaa.

Inuup annertuumik innarluutillip ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmiinnerani **naleqquttumik sammisassaqartinneqarnissaa** kommunip sapinngisaminik isumagissavaa.

Sammisassaqartitsineq pisassaaq ulluunerani sammisaqartitsivinni, orniguttarfinni, sannavinni suliffinniluunniit illersugaasuni.

Inunnut annertuumik innarluutilinnut ulluunerani sammisaqartitsiviit, orniguttarfiit sannaviillu illersugaasut kommunalbestyrelsinit pilersinneqarsinnaapput.

Ulluunerani sammisaqartitsivinni, orniguttarfinni sannavinnilu illersugaasuni sammisassat **ineriartuutaasut katsorsaataasullu neqeroorutigineqartassapput**. Sannaviit suliffiillu illersugaasut ima aqqissugaasapput maskiinat ulorianartut, akuutissat ulorianartut, allalluunniit ajoqusiinnaasut inunnit annertuumik innarluutilinnit tikinneqarsinnaajunnaarlugit.

Inunnut annertuumik innarluutilinnut sannavinni illersugaasuni sammisaqartitsinnermut peqataasunut, imaluunniit suliffinni isumannaallisakkani sulisunut **sammisaqarnermi akissarsianik akissarsiaqartitsisoqarsinnaavoq**.

Kommunit ulluunerani sammisaqartitsiviini, orniguttarfinni, sannavinni illersugaasuni assigisaannilu inuit naleqquttut iluarsaaneqarsimasullu pilersinnissaannut, aqqissuunnissaannut pequtsersornissaannullu kommunit **tapiissuteqarsinnaapput**. Inuit inunnit annertuumik timikkut innarluuteqartunit sapinngisamik atorineqarsinnaassapput.

Pisuni immikkut ittuni inunnit annertuumik innarluutilinnit atorineqarsinnaasunngorlugit allannortiternerannut kommuni tapiissuteqarsinnaavoq.

Inersimasunut immikkut ittumik paaqqiffiit

Paaqqinniffiit inersimasunut immikkut ittumik siunertaqartut, ulloq unnuarlu neqeroorutitut imaluunniit ullup ilaannaa neqeroorutitut pilersinneqarsinnaapput. Paaqqinniffiit inersimasunut immikkut ittumik siunertaqartut, atuisunut **sammisassat ineriartuutaasut, katsorsaataasut aamma/imaluunniit suliassaqartitsisut** neqeroorutigisassavaat.

Piginnaangorsaaqqinneq

Inuup sulisinnaasut ukioqartup inuussutissarsiorsinnaanermut killilimmik piginnaasaqartup **suliffeqarnerata attatiinnarneqarnissaa imaluunniit suliffeqalernissaa** piginnaangorsaaqqinnermi siunertarineqarpoq, taamaasiornikkut pineqartup imminut pilersorsinnaanera ilaqtaminillu pilersuisinnaanera pitsaanerulersinneqassamat.

Inunnut peqqissutsikkut pissutsit, inuuniarnikkut pissutsit, taakkununga ilanngullugu sivisuumik suliffissaaleqisimaneq, inuttut ilaqutariittulluunniit atukkat artukkiinerat pissutigalugit **suliffeqarfeqarfinnut imaaliinnaq naleqqussarneqarsinnaanngitsunut imaluunniit naleqqussaaqqinneqarsinnaanngitsunut** piginnaangorsaaqqinneq ikiorsiissutigineqartarpoq. Inuk piginnaangorsaaqqinnermik ikiorserneqartoq nukittorsartittumik taaneqartarpoq. Inuk piginnaangorsarteqqinneqarnissamat piumasaqaatinik naammassissimanersoq kommunip aalajangertarpaa.

Ilinniartitaanissamat inerisaaneq, inuussutissarsiorinissamat inerisaaneq imaluunniit inuttut ineriartuutaasumik sammisaqartitsinneq aqqtugalugit qinnuteqartup inuussutissarsiorfigisinnaasai kommunip erseqqissaaffigissavai.

Piginnaangorsaaqqinneq sammisassat ataani pineqartut ilaat ataaseq malillugu arlallilluunniit malillugit ingerlanneqarsinnaavoq:

- 1) Pisortat namminersortulluunniit suliffeqarfiini **sulinermik misiliineq**.
- 2) Sammisassat **inuussutissarsiorsinnaanermik inerisaataasut imaluunniit inuussutissarsiutigerusutamik paasinnitsitsisut**, taakkununga ilanngullugu pisortat namminersortulluunniit suliffeqarfiini taama ittunik sammisaqartitsineq.
- 3) Pisortat namminersortulluunniit suliffeqarfiini **ilinniartitsineq imaluunniit sungiusaaneq** aqqtugalugit suliffeqarfimmi piginnaangorsaaqqinneq.
- 4) **Ilinniartitaaneq, tassunga ilanngullugu allamik ilinniartitaaneq**

Kommunip piginnaangorsaaqqinneq sapinngisamik sivikinnerpaatinniarlugu aaqqissuutissavaa. Piginnaangorsaaqqinneq **ukiunit marlunnit svisunerussangilaq**. Nukittorsagaasup piginnaangorsaaqqinneqarnera kommunip **sivitsorsinnaavaa**,

- 1) nukittorsagaasup **timimigut eqqarsartaatsimigullu piginnaasakillismanini** imaluunniit pissutsit allarluinnaat pissutigalugit piginnaangorsaaqqinneqarneq ukiut marluk ingerlanerini naammassisinnaanngippagu, imaluunniit
- 2) napparsimaneq, meeqqanik napparsimasunik imaluunniit meeqqanik timikkut eqqarsartaatsikkulluunniit piginnaasakitsunik paaqqutaqarme, ernineq imaluunniit immikkut ittumik inuttut atugarisat pissutigalugit piginnaangorsarneqartup piginnaangorsaanermik ukiut marluk iluini naammassinninnissaa kinguarsarneqarpat.

Piginnaangorsaaqqinnissamat pilersaarut, inuit ataasiakkaat piginnaasaannut pisariaqartitaannullu naleqqussagaq, nukittorsagaasullu siunissami suliffiligassamisut kissaatigisaanik eqqarsaatiginnittoq kommunip nukittorsagaasoq suleqatigalugu suliarissavaa. Piginnaangorsaaqqinnissamat pilersaarummi anguniakkat, piffissalersuinerit piginnaangorsaaqqiinerullu imarisai allassimassapput, aamma nukittorsagaasup piginnaasaanut, sapinngisaanut soqutigisaanullu, kiisalu ilinniagaqarfimmi ilinniartunngorsinnaaneranut naggataagullu inuussutissarsiuteqalersinnaaneranut atatillugu piviusorsiortuussallutik.

Atugassarititaasut nalinginnaasut malillugit sulilernissamut piginnaangorsaaqqinnermi periarfissat **nunguppata**, inuit Inatsisartut peqqussutaat malillugu siusinaartumik soraarnerussutisiaqanngitsut, nalinginnaasumillu atugassarititaasut malillugit sulilersinnaanngitsut imaluunniit suliffimminnik attassiinnarsinnaanngitsut **nikerartumik suliffeqalersinnaaner**at kommunip isumagissavaa.

Nikerartumik sulisup suliaanut naleqquttumik sulisitsisoq akissarsiaqartitsissaaq. Kommune sulisitsisumut aningaasarsianut toqqaannartumik tapiissuteqartassaaq. Suliffimmi pineqartumi isumaqatigiissutit malillugit aningaasarsiat, imaluunniit suliamut assigisaanut nalinginnaasumik aningaasarsiaritinneqartartut 50 %-ii tapiissutit qaangissanngilaat. Kommunimut aningaasarsianut tapiissutit annerpaamik ukioq ataasikkaarlugu tunniunneqartarput. Taamaattoq pissut immikkut ittut atuuffiini piffissaq tapiiffigitiffiusoq sivitsorneqarsinnaavoq. Aaqqissuunermik aqutsineq kommunip akisussaaffigivaa.

Sunngiffimmi ilinniartitsineq

Sunngiffimmi sammisassaqaartitsineq pillugu inatsimmi **immikkut ittumik atuartitsineq** pillugu aalajangersagaqarpoq.

Immikkut ittumik atuartitsineq tassaavoq immikkut ittumik aaqqissuussamik atuartitsineq, **inunnut innarluutilinnut** neqeroorutigineqartartoq. Atuartitsineq atuartut qitiutillugit aaqqissuunneqassaaq, **inuusuttunullu atuartuunngitsunut tamanut** meeqqat atuarianni atuartuunissamut ukioqqortusisimasunut inersimasunullu ammatinneqassalluni. Immikkut ittumik atuartinneqarnissamut akuerisaasimasut ikinnerpaamik marluk nalunaarsimappata, atuartitsineq **ingerlanneqassaaq**. Pissutsit immikkut ittut atuutsillugit **kisimiilluni atuartinneqarnissaaq** akuersissutigineqarsinnaavoq. Atuartitsineq **pilersaarut** atuartineqavinnermik qulakkeerinnittoq **naapertorlugu aaqqissuunneqassaaq**.

Oqaatigineqassaaq "inuit innarluutillit" tamatumunnga atatillugu assigiinngiiaartunik atugaqartutut paasineqassammata. Allatut oqaatigalugu, inuit annertuumik innarluutillit kisimik pineqanngillat. Aamma inuit annertuumik innarluuteqartutut nalunaarsugaanngikkaluarlutik immikkut ittumik pisariaqartitsisuusinnaapput.

Aamma **inuussutissarsiutitigut pikkorissaaneq** neqeroorutigineqarsinnaavoq. Pikkorissaanerit taakku tassaapput peqataasunik sunngiffimmi atuartitsinerit, **suliaqarfimmik** aalajangersimasumik siunniussaqaarfiusut. Ilinniartitsineq tamanut ammatinneqassaaq. Pikkorissaanermut pilersaarut, suliassaqaarfimmi pineqartumi kattuffiit isumaqatiginninniarfigereerlugit kommunalbestyrelsimit akuerisaasoq naapertorlugu ilinniartitsineq aaqqissuunneqassaaq. Ikinnerpaamik arfineq pingasut peqataaniarlutik nalunaarsimappata, ilinniartitsineq aallartinneqassaaq.

Sunngiffimmi sammisassaqaartitsineq pillugu inatsit naapertorlugu inunnut 19-it sinnerlugit ukiulinnut misilitsinnissamut piareersaataasumik faginik ataasiakkaanik ilinniartitsinissamut periarfissaaq suli atuummat erseqqissaatigineqassaaq. Takuuk Kulturikkut ingerlatsineq sunngiffimmi sammisassaqaartitsineq pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 21. maj 2002-meersumi § 42, imm. 2.

Meeqqat suli atualingitsut:

Meeqqanut suli atualingitsunut perorsaanermik ineriartuutaasumik ulluunerani neqerooruteqartarneq pillugu Inatsisartut peqqussutaanni meeqqat suli atualingitsut immikkut ittumik pisariaqartitsisut pineqarput, peqqussummi meeqqap qitiutinneqarnissaa annertuumik pingaartinneqarpoq, aamma meeqqat ataasiakkaat ajunnginnerpaamik pitsaanerpaamillu ikorfartorneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat, taamaasiornikkullu angajoqqaat qanimut suleqatigalugit meeqqap peqqissumik pissarsiviulluarmillu ineriartornissaata qulakkeerinissaa annertuumik pingaartinneqarluni.

Meeqqat atuarfiat

Uani erseqqissaassutigineqassaaq, atuartunut atuartussaaitaanerup suli atuunnerani meeqqat atuarfiannit anisunut inuussutissarsiortitsinissamut ilinniartitsinissamullu atuarfik qulakkeerinnissalluni pisussaaffeqarmat. Tamanna isumaqarpoq atuartunut taakkununga inuussutissarsiuteqarlernissamut ilinniagaqarnermullu ingerlaatsit allatut ittu pilersaarusiorneqassasut aallartinneqarlutillu. Taamaasilluni atuortoq nalinginnaasumik atuartussaaitaanermut peqataannginnissamik akuerineqarpat, atuartup ilinniartitaanissaata isumaginissaa angajoqqaat kommunillu pisussaaffigivaat.

Allamik ilinniagaqarneq:

Assersuutigalugu inuussutissarsiutitigut ilinniartitaanerit ilinniarnertuunngorniarnertu pillugit inatsisitigut aamma erseqqissarneqarpoq, ilinniagaqartut ataasiakkaat pisariaqartitaat aallaavigalugit ilinniartitaanerit ingerlanneqassasut, soorlu aamma ilinniagaqartunut pisariaqartitsisunut immikkut ittumik suliniutinik aqqissuussisoqarsinnaasoq.

Piareersarfiik:

Piareersarfiit kommunit ilinniarfiutaattut 2006-imi pilersinneqarput. Piareersarfiit 18-it nunami tamarmi siammaassimapput. Suliffeqarnermut/sulisoqarnermut piginnaasanillu annertusaanermut tunngasunik Piareersarfiit siunnersuisarput, kommuninit 50 %-inik Namminersorlutillu Oqartussanit 50 %-inik aningaasaliiffineqartarlutik.

Piareersarfinni suliarineqarnerpaat ilagaat AEU-mik ilinniartitsineq: Piareersaataasumik Inuussutissarsiutinik ilinniartitaanernik akuerisaasunik ilinniartitaaneq. AEU-mi sammisat kalaallisut, danskisut, tuluttut matimatikkilu ilinniarneqartarput, nunamilu tamarmi atuuttunngortinneqarlutik misilitsinnermik ilaqarlutik.

AEU-mik ilinniartitsinerup isikkumigut imarisamigullu meeqqat atuarfiannit soraarummeerluni misilitsinnerup imai assingangaatsiarpai. AEU-mik ilinniartitsineq allatut iliorluni ilinniartitsineruvoq, inuit meeqqat atuarfiannit soraarummeersimanermut uppernarsaateqanngitsut, imaluunniit appasippallaanik karaktereqartut piginnaasaminnik qaffassarnissaannut, assersuutigalugulu inuussutissarsiutitigut ilinniarfiit arlaanni ilinniagaqalernissamut periarfissiisoq.

Piareersarfinni piginnaasanik qaffassaasarneq nuannarineqartorujussuvoq. Ajoraluartumilli sumiiffinni amerlanerni utaqqisorpassuaqarpoq.

Piareersarfiit aqqutigalugit atuagarsornermik pikkorippallaanngitsut piginnaasaasa qaffassarneqarnissaannut neqerooruteqartoqarsinnaavoq, soorlu Piareersarfiit ataasiakkaat atuarniarnermik-allanniarnermik-ajornartorsiutilinnut, allanullu immikkut ittumik neqeroorfigineqarnissamik pisariaqartitsisunut neqerooruteqartartut. 2011-p ingerlanerani suleqatigiissitaq atuarniarnermik-allanniarnermik-ajornartorsiutilinnik pikkorissaanissamut periarfissanik misissuisussaaq pilersinneqarpoq. Suliamut tassunga atatillugu 2011-mi upernaakkut atuarniarnermik/allanniarnermik ajornartorsiutilinnut periarfissat pillugit ataatsimeersuartoqarpoq, tamatumalu kingorna misiligummik suliniuteqarnissamut ilinniartitaanermut Naalackersuisoqarfik aningaasanik immikkoortitsivoq, suliniuteqarneq sullitanut taakkununga ilinniartitsissutissanik piorsaaneq ilinniartinneqarnissamillu neqeroorutit siuarsarneqassapput.

Inatsisit atuuttut:

Inatsisit atuuttut takuniaraanni www.ipis.gl ataani "Innarluutillit ilinniagaqarnissamut periarfissaat" innersuussutigineqarpoq, aamma taakku periarfissat pillugit allaaserisat tulleriiaartut suliarineqarput, takuneqarsinnaassaarluni uani www.sullissivik.gl

NAALAKKERSUISUT
GOVERNMENT OF GREENLAND

Tarnikkut nappaatilinnik sullissinermut tunngas
pillugit nassuiaat, 20
Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik, UPA 2010,

